

Dobry obsah

Nové zákony náboženské

důvody objasněné

a sice:

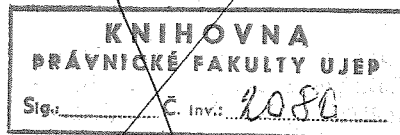
- I. Zákon, daný dne 7. května 1874, jímžto se vydávají ustanovení, kterými se upravují zevnitřní právní poměry církve katolické;
- II. zákon, daný dne 7. května 1874, jímžto se vyměřují příspěvky k náboženskému fondu na uhrazení potřeb na účely církve katolické;
- III. zákon, daný dne 20. května 1874, jenž se týče zákonního uznání společnosti náboženských.

S abecedním, podle slov ukazovacích sestaveným seznamem věcným.

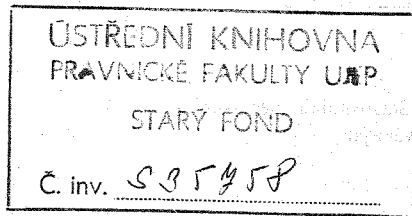
V PRAZE.

Tiskem a nákladem Jindř. Mercy-ho.

1874.

3-D-127

Obsah.

	Stránka
Odůvodnění zákona, jímžto se vydávají ustanovení, kterými se upravují zevnitřní právní poměry církve katolické . . .	1
Zákon, jímžto se vydávají ustanovení, kterými se upravují zevnitřní právní poměry církve katolické, daný dne 7. května 1874	11
I. Co se týče církevních úřadů a přebend	11
II. Co se týče vykonávání církevní úřední moci a správy duchovní	20
III. Co se týče katolicko-theologických fakult a vzdělávání kandidátů stavu duchovního	27
IV. Co se týče společenstev klášterních	27
V. Co se týče církevního patronátu	28
VI. Co se týče farních osad	30
VII. Co se týče práva v příčině církevního jmění	31
VIII. Co se týče státního dohledu ku správě církevní	41
Zákon, jímžto se vyměřují příspěvky k náboženskému fondu na uhrazení potřeb na účely církve katolické, daný dne 7. května 1874	41
Zákon, jenž se týče zákonného uznání společností náboženských, daný dne 20. května 1874	52
Abecední seznam věcný	59

Oduvodnění

zákona, jímžto se vydávají ustanovení, kterými se upravují zevnitřní právní poměry církve katolické.

I.

(Josefinismus.) Zvláštnost tohoto systému spočívá v tom, že nedal platiti samostatnému životu církevnímu, nýbrž považuje církev za ústav státní, chtěl jím dosahovati účelů politických. Církevní autority měly býti jakýmsi druhem „mravokárné vrchnosti“, činnými spolupracovnicí oné všeobsáhlé policie, kterouž vypěstovati tenkrát za jediný úkol státu pokládáno.

Avšak nebylo ústrojí státního, v němž na uskutečnění toho systému tak hluboko a tak rozhodně sáhnuto v život církevní, jako v Rakousku. Výrokem, připomínajícím nároky na moc se strany prvních císařů křesťanských, osvojila si hlava státu zákonodárství o celém zevnějšku náboženského života („externa religionis“) — ano o všem, „co v církvi není božského, nýbrž jen lidského původu a ustanovení“ (aneb co státem za to pokládáno) — „o odstranění všech nepořádků, pokud se netýkají ani zásad víry, ani ducha, ani duše“ — zvláště: „o duchovní kázni kněžstva a hlavně církevních řádů“ — vůbec: „o všech předmětech, kteréž nejednají o dogmatických a vniterních, jediné duše se týkajících věcech“ (srovnej hlavně dopis státního kancléře knížete Kaunitze k papežskému nunciovi Garampi-mu ze dne 12. prosince 1781, dvorní dekret ze dne 19. prosince 1781).

Zák. konf.

KNÍHOVNA
právnícké fakulty UJEP
BRNO, Nám. 25. února 2

Z těchto zásad vyplynula pak známá zařízení, jevíci se nám jakožto známka téhož systému: placet, císařská agentura v Římě, generalní semináře, zákony amortisační, Josefské regulování far („jure supremi patronatus, protectionis et advocatie“), státní nařízení o liturgii a obřadnictví („řády služeb božích“) jakož i stran obsahu kázání, jak stát si toho přeje (pro konskripce, očkování, o životoprávě, proti podloudnictví atd.), používání církevních funkcí-onářů k nescetným účelům veřejné správy. Rozumí se samo, že když státní moc tak daleko zasahovala, na konec též ony náboženské obory, jimž dle jmena volnost ponechána, především náuka církevní, pod státní vliv dostati se musily. Kde všecko vzdělávání kleriků se dělo dle nařízení a řízení státní moci, kde katechismy redigovány a vydávány byly se strany státu, kde nejpřísnější censura i pro všechny duchovní spisy platila: tam přirozeně státní vliv nutně vnikal až do nejvnitřnějších oborů náboženského života. Tak tenkrát vyučováno též na všech bohosloveckých fakultách Rakouska febronianismu (Rautenstrauch, Riegger, Schröckh a j.) a nezájka vidíme, kterak státní moc rozhoduje, co jest „víra“ a co „pověra“, co „s pravým náboženstvím křesťanským“, s „čistým učením evangelia“ se srovnává atd.

Tytéž příčiny, jimž Josefinismus koncem 18. stotetí v ostatní Evropě podlehl, přivodily jeho pád i v Rakousku.

(Východiště dalšího historického vývoje poměru mezi státem a církví.) Hnutí duševní, jakéž od druhé polovice 18. století proti „státu policejnímu“ v boj vy-táhlo, vypovědělo válku i jeho následku, Josefinismu. Vše-stranně do popředí stavěný požadavek, by každý mravně nezávadný směr života mohl se volně vyvíjeti, učiněn i ve prospěch církve; jako v jiných oborech přičilo se panujícímu směru politickému i zde poručníkovaní státu, ještě více tedy využitkování náboženského života k účelům státním.

Kromě tohoto politického měl nový rozvoj ještě druhé církevní východiště, totiž během 19. století nastalé rozmnožení moci a vlivu papežské kurie. Církevní prospěchy nalezaly teď vydatného jednotného zastoupení, uspořádání

oměru k státu mohlo, jako za minulých dob, díti se opět cestou smluv (konkordátů); především pak bylo umožněno, aby teď, v souhlasu se starými tradicemi kurie, politickým hnutím k platnosti přivedená idea svobody církve ve smyslu úplné neodvislosti její od státu, ano zásadně souřadnosti obou mocí dále byla pěstována.

Ješto tedy církevní tyto požadavky se připojovaly ku svrchu dotčeným, až do jisté míry jim rovnoběžným požadavkům politickým, byl tím arci pád Josefského, oběma protivného systému vsudy dokonán. Ve všech státech evropských postaven jest poměr mezi státní a katolickou mocí církevní na nové základy, kteréž více nebo méně v platnosti nechaly neodvislost církevního působení, jak si toho kurie žádala. Ve většině zemí uzavřeny jsou při tom konkordáty aneb — se strany vlád protestantských — usjednoceny byly circumskripční. Při tom jevil se stálý vzrůst církevních nároků a vždy silnější ustupování státních mocí.

Jen v Rakousku zůstal Josefinismus drahně dob déle v platnosti než v ostatních státech evropských. Po smrti císaře Josefa zmírněny jsou sice některé příkrosti systému, ale základní jeho pravidla zůstala platna, ba jsou i dále pěstována. Skoro po šest desetiletí panoval ještě v Rakousku jakož politický, tak i státocírkevní systém druhé polovice 18. století.

Teprv události roku 1848 označují v Rakousku východiště nového rozvoje. Bylať sice vládou rakouskou, jakož všemi jinými státy, již ve čtvrtém desetiletí téhož století razena cesta k uzavření konkordátu s kurií římskou, avšak již první vyjednávání roztříštila se o úplnou neshodu Josefského, vládou stále ještě zaujatého stanoviska a náhledů kurie (1833—34). Tak zůstaveno politickému ruchu roku 1848, aby změněné názory o státocírkevních poměrech též v Rakousku staly se platnými. Především stanovila ústava ze dne 25. dubna 1848 „svobodu víry a svědomí“, „svobodné vykonávání bohoslužby pro všechna křesťanská vyznání, jakož i pro kultus israelský“, „odstra-nění posavadních občanských a politických práv jednotlivých

společenstev náboženských“. Březnová ústava pak za vlivu čl. V. č. 6. frankfurtských práv základních ustanovila větu: „Každá zákonitě uznává církev a každé společenstvo náboženské má právo ku společným veřejným výkonům náboženským, řídí a spravuje záležitosti své samostatně, zůstává majitelem a uživatelem ústavů, nadání a fondů určených k účelům jejich kultu, vyučování a k účelům dobročinným, jest však jako každá jiná společnost podrobena zákonům státním.“

Těmito větami nejen že ve směru záporném systém Josefský byl opustěn, ale i ve směru kladném razena jest cesta dalšímu rozvoji poměru mezi státem a církví ve smyslu politických faktorů. Avšak osvobození církve od státního poručnictví, získané na poli politickém, stalo se též u nás východištěm snah církevní strany po úplné nezávislosti od státu. V osmi pamětných spisech, podaných vládě konferencí rakouského episkopátu, rokovanší ve Vídni od 30. dubna do 17. června 1849, přijat sice nový ústavní poměr právní pro církev katolickou, ale zároveň pro závěrečnou větu ústavního, uznané církve zákonům státním podrobujícího článku učiněny nároky na jiný význam, než jaký mu přiložen stranami politickými. „Katolická církev“ — praví se v pamětném spisu ze dne 30. května 1849 — „nemůže právo své, trvati dle božského nařízení a působiti k věčnému spasení pokolení lidského, nechat záviseti na libosti státní moci, ona musí se ohraditi proti pojmu, dle něhož by její trvání a její zákonodárství nařízením světské moci podrobena byly v téměř smyslu, jakož se to stává s trváním a stanovami podniků průmyslových.“

Jako ve všech státech evropských děl se i u nás následující na to rozvoj poměru k církvi katolické ve směru církevním nárokům příznivém. Vydána jsou císařská nařízení ze dne 18. a 23. dubna 1850, ř. z. č. 156 a 157., jimiž veliká část požadavků episkopátu uznána a vůbec cesta razena, aby nové zásady ústavní ve smyslu strany církevní byly uskutečněny. Vláda přijala zvláště stanovisko, že příluží pojmu svobody církve, aby též předmět a hranice církevní působnosti ustanoveny byly dle zákona církevního

Nařízení ze dne 18. dubna 1850 odstranilo „Placet“ pro všechny kurialné a biskupské výnosy a vůbec vše, čímž spojení mezi kurií, tuzemskými přednosty církevními a mezi věřícími jinak bylo zákonitě omezoáno. Tímže nařízením byla církevní moc trestní nad kleriky restitována a „Brachium“ slíbeno ku provádění všech řádných církevních výkonů úředních. Ještě důležitější byly ústupky, nařízením ze dne 23. dubna 1850 učiněné „strany poměru katolické církve k veřejnému vyučování“. Dle nich bylo právo k vyučování náboženskému neb ku přednáškám bohosloví na kterémkoli veřejném učilišti závislým učiněno na splnomocnění diecesního biskupa, kteráž mohl kdykoli odvolati (tak zvané udělení Missionis), a z tohoto ustanovení nebyli vyjmuti ani profesori a privátní docenti na bohosloveckých fakultách, kteří státem měli býti jmenováni, případně připuštěni. Taktéž měl na dále biskup s polovice jmenovati zkušební komisary ku přísným zkouškám bohosloveckým a každý kandidát doktorátu bohosloví měl býti zavázán, aby před biskupem neb jeho zástupcem učinil vyznání víry dle tridentského symbolum.

Ustanovení nařízení ze dne 18. dubna 1850 byla dále rozvedena ministeriálním nařízením ze dne 15. července 1850, ř. z. čis. 320, strany „trestního a disciplinárního úřadování vůči katolickým duchovním, pak oboru působnosti vládních úřadů v záležitostech katolické bohoslužby a farních zkoušek konkursních“, tolikéž dostalo se ustanovením nařízení ze dne 23. dubna 1850 jich dalšího rozvozu v ministeriálním nařízení ze dne 30. června 1850, ř. z. čis. 319, strany „katolicko-bohosloveckých diecesních a klášterních učilišť“, pak v ministeriálním nařízení ze dne 16. září 1851, ř. z. čis. 216, jímž všeobecná ustanovení ze dne 1. října 1850 o fakultních studiích při studujících bohosloví „použita“ (správněji většinou zrušena) byla. (Srovnej též ministeriální nařízení ze dne 26. května 1851, č. 5123.)

Všecka tato pravidla chýlila se k tomu, aby nové zásady byly uskutečňovány, avšak nedostačovala na to. V podrobnostech velmi rozsáhlý obor vztahů ku katolické

moci církevní, vytvořivši se z politického rozvoje během mnoha století, nebyl novými výroky právními v žádném směru vyčerpán. Jakož tedy nová ustanovení dílem sama prozatímními se osvědčovala, tak i jejich obsah a jejich směr ukazoval na pozdější obsáhlé zákonodárství.

(Konkordát.) Toto zákonodárství stalo se konečně skutkem na základě konkordátu po pětiletém vyjednávání dne 18. srpna 1855 uzavřeného se svatou stolicí (patent ze dne 5. listopadu 1855, ř. z. čís. 195). Dílem výslovnými ustanoveními, dílem poukazujíc na právo kanonické jakožto výpomocný pramen práva (čl. XXXIV), dílem konečně pravidly ustanovenými později, když konkordát uskutečňován, obsahovalo zákonodárství toto soubor právních poměrů mezi státem, katolickou církví a jednotlivými jejími příslušníky co takovými. Patent ze dne 5. listopadu 1855 obsahoval tedy základní zákon pro církev katolickou v Rakousku, podobně jako později v patentu ze dne 8. dubna 1861 základní zákon dán byl pro církev evangelickou. Rokem 1848 do proudu se dostavší rozvoj státocírkevních záležitostí byl tudy v každém směru uzavřen. Církví katolické dostalo se měrou neobyčejnou svobody a samostatnosti, vliv státu na věci církevní — pokud se ho vůbec nevzdáno — obdržel církevní záruku a potvrzení. Zakončený státocírkevně právní systém Josefinismu byl nahrazen jiným právě tak jednotným a obsáhlým systémem.

(Nová hlediska pro vzájemný poměr.) Mezitím byl historický vývoj poměru mezi státem a církví k novému obratu dospěl. I v tomto posledním vývoji lze rozeznati činitele politického a církevního. Shledánoť, že též nárok volného individualního rozvoje u náboženského společenstva tak rozsáhlého a dobře zorganizovaného jako církev katolická, zcela jiné výsledky přivodí než u obyčejné společnosti soukromé, a že tedy k uhájení státní praerogativy nestačí postavit tuto církev (jako vůbec veliká společenstva náboženská) na roveň s „jinými společnostmi.“ Právě že veliká církev podstatně jiným jest ústrojem než společnost soukromá, mohla též míra volného sebeurčování, zcela nezávadná u společnosti druhé, vésti u spo-

lečenstva prvního k úplnému odstranění státního vlivu. Z toho vyplývaly snahy, které nezabožující opět v pojem Josefinismu, k tomu směřovaly, aby závislost zevnější právomocnosti církvi k platnosti byla přivedena v trvalých, proti církevním přechmatům chránících institucích politických. Měltě znova získán a ústavně stanoven býti vliv na společenstva náboženská možný a nutný, aniž by svobodě církevního života bylo ublíženo.

Zvláštní podnět dodán těmto snahám událostmi uvnitř církevních kruhů, osvědčujícími protivu mezi náhledy kurie a moderním pojmem státu.

Již papežská encyklika ze dne 8. prosince 1864 a k ní připojený, 80 bludů časových zatracující syllabus byly považovány za útok na základy dnešní společnosti evropské, ještě více vyzývaly nálezy koncilu vatikánského r. 1870.

(Změny rakouského zákonodárství konkordátního.) V Rakousku od těch dob, kdy opět zaveden způsob vlády konstituční r. 1860, směřovala politická snaha především k tomu, aby jisté, v konkordátu částečně církvi přenechané výkony veřejné zúplna byly státnímu zákonodárství opět získány. Za takové výkony pokládány byly zvláště zákonodárství a soudnictví v záležitostech stavu manželského, dohlídka na veřejné vyučování a právo interkonfesionální. Jiný požadavek směřoval k tomu, aby patent ze dne 5. listopadu 1855 celkem byl odvolán a všechny poměry co do vyznání aby cestou státního zákonodárství byly upraveny. K témuž účelu byl stálým konfessionálním výborem v průběhu prvního zasedání říšské rady vypracován tak zvaný „edikt náboženský.“

Doplněním pak ústavy základními zákony státními ze dne 21. prosince 1867 rozeznati lze v počínajícím rozvoji dvoje období: jedno končí částečným zrušením konkordátu cestou zákonodární, druhé pak úplným jeho zrušením cestou mezinárodní.

Především zdála se nová ústavní práva s některými ustanoveními konkordátu tak neslučitelná, že soudové,

když poprvé se jim setkala v případě právním, za skutečně přijali bezprostřední částečné odvolání konkordátu. Tak dělo se zvláště stran ustanovení článku XIV., pokud jednal o státní moci trestní nad kleriky. Dále vysvítala z nových zákonů ústavních přístupná možnost, aby leckteré do zákonodárství konkordátního vtažené výkony na příště byly za čisté státní záležitosti považovány a toliko cestou státního zákonodárství pořádány. Tím způsobem povstaly tři zákony ze dne 25. května 1868 ř. z. čís. 47.—49., jimiž 1. manželské právo občanského zákonníku opět moci nabylo a instituce tak zvaného občanského sňatku z nouze se zavedla; 2. zásadní ustanovení o poměru školy k církvi, 3. právě taková ustanovení o vzájemných poměrech konfesi ve státě pospolu žijících vydána byla. Těmito zákony článek X. patentu ze dne 5. listopadu 1855 celkem, výměry článků V., VII. a VIII. částečně byly zrušeny.

Po prohlášení článku víry o neomylnosti dala vláda na základě Nejvyššího rozhodnutí ze dne 30. července 1870 papežské kurii prohlásiti, že následkem nového článku víry „konkordát z roku 1855 stal se pomíjejícím a že c. k. vláda jej považuje za zrušený“.

Nejvyšším vlastnoručním listem ze dne 30. července 1870 bylo ministroví kultu a vyučování nařizeno, „aby pro říšskou radu připravil předlohy zákonů, kteréž nutnými se osvědčují, aby platné posud předpisy patentu ze dne 5. listopadu 1855 kspřádání záležitostí katolické církve dle základních zákonů státních a vzhledem ku historicky daným poměrům změněny byly“.

Ve skutek uváděním tohoto Nejvyššího vlastnoručního listu ze dne 30. července 1870 připravováno jest nové zákonodárství. Hlavní jeho část tvoří zákon, „jímž nová ustanovení ku upravení zevnitřních právních poměrů církve katolické se vydávají“. V úvodu tohoto zákona vyslovuje se (v článku I.) zrušení patentu ze dne 5. listopadu 1855 „v plném jeho obsahu“, tedy ve všech poměrech, pro kteréž ještě platil od času státních zákonů základních a zákonů ze dne 25. května 1868.

II.

Zásady, na kterých nové zákonodárství spočívá, jsou tyto:

I. Předmětem nového zákonodárství jsou výhradně církevní poměry, ony církevní poměry, jež posud byly pořádány patentem ze dne 5. listopadu 1855. Ješto pak článek 15. základního zákona státního o všeobecných právech občanů státních, ve shodě s celým zákonodárstvím rakouským od r. 1849, tak zvané vnitřní církevní záležitosti samosprávě církevní vyhražuje, mohou záležitosti tvořící předmět nového zákonodárství ihned blíže vyznačeny býti jakožto „zevnitřní církevní záležitosti“, „zevnitřní právní poměry církve katolické.“

II. Poměr, jež katolická církev nyní zaujímá ve veřejném ústrojí, jest poměr privilegované veřejné korporace. Stát uznává, že trvání a účel její jest k veřejnému prospěchu a že má tedy nárok na zvláštní styky s veřejností a na zvláštní výhody, jakéž soukromým společenstvem nepřisluší. Nejhlavnější výsledky téhož poměru osvědčují se: úřední charakter přednostů církevních, organisované jich spolupůsobení při rozličných veřejných zřízeních, zvláštní péče státu o jmění církevní a zakročování úřadů při nejdůležitějších záležitostech jeho správy, upotřebení státní moci na uhrazení potřeb církevních donucujícími zákony, finančními příspěvky, administrativním dobýváním církevních povinností, konečně zvláštní soudní ochrana církevního učení a církevních zřízení.

Dle toho nebyl v předloženém zákonodárství přijat systém, o němž tak mnoho mluveno a jenž církvi vykazuje toliko postavení soukromé korporace. Vedle historického původu naznačen „amerikánským“, dle protivy k posavadním poměrům systémem „odloučení státu a církve“, konečně dle souvislosti své s liberálními zásadami státními systémem „svobodné církve“ („svobodná církev ve svobodném státě“), platil tento systém po dlouhý čas za místo, kde jediné daly by se po spravedlnosti sloučiti politické a církevní požadavky. V podstatě spočívá

tento systém na tom, že církve z úplna ustupuje na půdu soukromého práva, že státem jí nedávána nižádná větší přednost, ale též nečiněn na ni větší vliv než na kteroukoliv společnost soukromou. Stát má všechny občanské poměry pořádati samy o sobě, on má uzavírání sňatků, veřejné vyučování, vedení matrik, veřejné ošetřování chudých a nemocných obstarávati dle svých zákonů a svými úřady, za to však nemá nikterak se míchati do věcí církevních, má tedy každému společenstvu náboženskému — pokud se při tom neděje nic zakázaného neb trestu hodného — dovoliti, aby své učení, svůj kultus, svou ústavu a kázeň, své poměry majetnosti tak si zařídilo a pořádalo, jak za dobré uzná.

Tento systém nedal by se nikde tak těžce uskutečniti jako v Rakousku. Vyplývá to již z našich historických rozvoji: žádný statocírkevně právní systém neposunul církve do veřejného práva více než Josefinismus, avšak nikde nezanechal Josefinismus silnějších kořenů, než ve své rakouské otčině. Nad to pak nemohl by se nový systém obmeziti na jedinou církev katolickou, a kdyby byl tedy zaveden, měl by nutně v zápětí též přetvoření zcela uspokojivého poměru mezi státem a ostatními uznávanými vyznáními. Konečně dlužno vytknouti, že za nynějších poměrů na prosto nelze se obejiti bez spolupůsobení církevních hodnostů k účelům veřejné správy, což by přjetím amerického systému odpadnouti musilo.

Zákon, daný dne 7. května 1874,

jímžto se vydávají ustanovení, kterými se upravují zevnitřní právní poměry církve katolické.

(Zák. říšský, vyd. dne 13. května 1874 Č. XVI. č. 50.)

S přivolením obojí sněmovny rady říšské vidí se Mi naříditi takto:

Čl. I. Patent, daný dne 5. listopadu 1855, (č. 195 zák. říšsk.), dle celého znění svého zrušen jest.

Čl. II. Zevnitřní právní poměry církve katolické upravují se ustanoveními níže položenými.

Čl. III. Tento zákon nabude moci ode dne jeho vyhlášení.

Čl. IV. Ministrovi záležitostí duchovních a vyučování a ministrům záležitostí vnitřních a práv uloženo jest, aby tento zákon ve skutek uvedli.

Ustanovení,

jimiž se upravují zevnitřní právní poměry církve katolické.

I. Co se týče církevních úřadů a prebend.

§. 1. V příčině toho, čeho má zapotřebí ten, kdo chce dojíti církevních úřadův a prebend, pravidlem jsou zákonové státní a nařízení církevní v mezích těchto zákonů platnost mající, a v případech zvláštních listiny zakladací.

Církevní samosprávě nebyl uzmut žádný jí patřící předmět, nikde nevytknuto státní pravidlo, jímž by předpis církevní se zatlačoval, nýbrž jen někdy ustanoveno pravidlo s ním závodící. Tak především v §. 2. byly stanoveny ne všechny,

nýbrž jen ony požadavky k dosažení církevních úřadů a prebend, jichž stát ve svém prospěchu si žádá; vedle toho pak může církev šetřiti svých vlastních zákonů a dle toho ustanoviti požadavky, jež sama za nutné uzná, (na př. kanonické stáří, jistý stupeň posvěcení atd.).

§. 2. Stát žádá na tom, kdo chce dojiti nějakého církevního úřadu neb prebendy:

aby byl rakouským občanem státním,

aby byl, co mravnosti a státního občanství se týče, bezúhonného chování, a

aby měl onu zvláštní způsobilost, kteréž jest k dosažení jistých církevních úřadův a prebend podlé zákonů státních potřebí.

Týchž vlastností vyhledává se také na duchovních, kteří se povolají k zastupování těchto úřadův, k jich dočasnému spravování aneb k pomáhání při nich.

Požadavek rakouského státního občanství byl již dvorními dekrety ze dne 12. října 1781 a 7. října 1783 a od těch dob častěji předepsán, také konkordátní zákonodárství na tom ničeho nezměnilo, spíše bylo ministeriálním nařízením ze dne 11. října 1859, č. 1351 výslovně oznámeno, že cizinci, kteří do stavu světských kněží v některé diecesi rakouské vtělení aneb trvale přijati býti chtějí do rakouské řehole, jejíž členové dle stanov „stabilitatem loci“ požívají, dříve sobě rakouské státní občanství opatřiti musí. Druhý požadavek („v mravním a občanském vzhledu bezvadné chování“) není sice v posavadním právu výslovně odůvodněn, spočívá však zajisté v jeho duchu. Třetí v §. 2. naznačený požadavek vztahuje se k případům, kde stát kromě všeobecné, dvěma prvními požadavky dané způsobilosti k jednotlivým úřadům církevním ještě zvláštní způsobilosti vyžaduje, jak na př. dle §. 31 k tomu přihlíženo.

§. 3. Stolice arcibiskupské a biskupské, též místa kanonická na veškerých kapitulách budou se obsazovati a biskupští generální vikáři budou se jmenovati týmž způsobem jako posavade.

Nezakládá-li se obsazení některého místa na císařském jmenování aneb na volbě kanonické císařem stvrzené, tedy budiž osoba pro některý z jmenovaných úřadů církevních určená oznámena státní správě záležitostí duchovních.

Učiní-li tato správa odpor (§. 2.), nemůže se místo obsaditi nebo osoba jmenovati.

Tímto v platnosti udržena pravidla o dosazování jsou tato: pro všechna arcibiskupství a biskupství, vyjma arcibiskupství Olomoucké a Solnohradské a biskupství Gurk, Sekov a Lavant, jmenuje císař. Jestli to odedávna užívané, kurií častěji, zvláště při zřizování nových a přetvořování starých biskupství listovně uznané nejvyšší právo soukromé. Arcibiskupství Olomoucké a Solnohradské osazují se kanonickou volbou kapitulární, zeměpán užívá při tom jen práva, kandidátům neoblíbeným dáti „exklusivu“. Kterak u vykonávání téhož práva se má dít, jest pro Olomouč ve stanovách kapituly z roku 1826 podrobně vypsáno, v Solnohradě se to děje týmž způsobem. Osazování biskupství Gurkského (Celovec), Sekovského (Štýrský Hradec) a Lavantského (Maribor) stává se posud týmž způsobem, jak ustanoveno bylo ve smlouvě ze dne 19. dubna 1786, uzavřené za příčinou ustanovení vnitrorakouských poměrů diecesních od císaře Josefa II. se suverením tenkrát knížetem arcibiskupem Solnohradským. Tam praví se v článku 5.: „Má dočasněmu panu knížeti arcibiskupovi příslušet ještě dále jmenování na biskupství Sekovské a Lavantské v obyčejném posud způsobu „privative“ (t. j. u vyřizování všech případů) a na biskupství Gurk „alternative“ vždy pro vyřízení třetího případu, při čemž však pan kníže arcibiskup po každé má personam gratam jmenovati, také v tomto úmyslu před jmenováním navrženou osobu nejvyššímu dvoru oznámí.“ — V případech osazování biskupství Gurk, nenastoupí-li právo, aby jmenoval arcibiskup Solnohradský, platí obyčejné právo, dle něhož císař biskupa jmenuje. Co do osazování kanonických míst u arcibiskupských a biskupských katedrálních, pak kolegiálních kapitul bylo před konkordátem zeměpánským jmenování skoro bezvýmínečným pravidlem, ač nepřihlížíme-li ku zcela zvláštním poměrům, jako na př. u kolegiálního ústavu Marie Saal v Korutanech, kde probošství s biskupstvím Gurk jest v jedno sloučeno, aneb k stanovním ustanovením, platným na př. stran volby ke kanonickým místům a kapitulárním hodnostem.

§. 4. V příčině církevních úřadů a prebend, jichž propůjčovati přísluší biskupům diecesánským, zůstává se právo ze zvláštních titulů moci státní nebo někomu jinému příslušející, pojmenovati osobu, kteréž se má úřadu církevního aneb prebendy církevní propůjčiti.

Církevní úřady a prebendy tohoto způsobu, ješto nejsou postaveny pod patronátem soukromým a jsou nadány zcela nebo z větší částí z pokladnice státní, z náboženského fondu nebo z jiných důchodů veřejných, propůjčiti se mohou jedině po presentaci mocí státní vykonané.

Kterými orgány se toto právo presentační čili podací v každém případě má vykonávat, ustanoví se způsobem nařízení.

§. 5. K obsazení uprázdněných míst kanovnických a prebend duchovenstva světského, s nimiž spojena jest správa duchovní, rozepsán buď konkurs.

Zevrubnější ustanovení o tomto konkursu vydají se způsobem nařizovacím po vyslyšení biskupů.

Ustanovení tohoto paragrafu vysvětluje se tím, že v patentu ze dne 5. listopadu 1855 výslovně jest řeč o konkursním ucházení se o místa kanovnická a fary (čl. XXII a XXIV.). Tím však nebylo tenkrát nové právo zavedeno, nýbrž dávno již trvající právo potvrzeno. Starší předpisy obsahují stran toho, kterak se při tom zachovati, velmi zevrubná a důkladná ustanovení, při nichž v podstatě i po konkordátu setrvává. Též duchovní prebendy, ježto jsou postaveny pod patrony soukromými, mohou jen cestou konkursní obsazovány býti a z všech prebend světského duchovenstva netřeba konkursu rozepisovati jen těm, s nimiž duchovní správa není spojena (beneficia simplicia), a také těmto jen s výminkou kanovnických míst. Z regulárních prebend sluší všechny některému řádu církevnímu vtělené bez konkursu obsazovati, jak to již v poměru vtělení spočívá, avšak prebendy, postavené toliko pod patronátem řádu, podlehají všeobecnému pravidlu. (Dvorní dekret ze dne 11. září 1785.) Tolikéž dlužno rozepsati konkurs, přihodí-li se, že řád obsaditi musí vtělené fary své světskými duchovními, proto že se mu nedostává schopných kněží řeholních; také jest v tomto případě řád poukázán na předložení tří osob se strany ordinariátu, protože právo řádu k dosazování pak na sebe bere povahu klerikálního práva presentačního. (Dvorní dekret ze dne 21. srpna 1816.) Z formulování §. 5. vysvítá, že tyto a podobné za nynějších dob platné předpisy i na příště co do podstaty podřízí svou platnost a že při administrativních pravidlech, na kteréž tam ukázáno, jednati se může jen o časům přiměřenou v usrozmění s ordinariáty předsevzatou revisi nynějšího práva.

§. 6. Propůjčuje-li biskup nějakého místa volně aneb má-li presentaci někdo jiný nežli císař nebo některý úřad císařský, anebo zřizuje-li se zástupce nějaké vtělené prebendy farní, povinen jest biskup, oznámiti osobu k tomu místu určenou řízení zemskému.

Tomuto řízení přísluší oznámiti biskupovi své námitky, uvedouc zároveň jich příčiny (§. 2.).

Neučí-li řízení zemské ve 30 dnech, když mu byla osoba oznámena, žádných námitek proti ní, může se osoba dotčená bez závady ustavití nebo prebenda vtělená obsaditi.

Z námitek od řízení zemského učiněných může se biskup odvolati k ministrovi záležitostí duchovních.

Nedá-li ministr odvolání místa, nemůže se duchovní ustavití ani prebenda obsaditi.

Těmito nařízeními nemá stanoven býti nový věcný požadavek k dosažení církevních úřadů a prebend, nýbrž má se jen státním úřadům poskytnouti příležitost, aby přihlídlí, zdaž jsou tu požadavky v §. 2. vyznačené. Dle toho i námitka úřadům příslušná bude se moci odůvodniti jen nedostatkem těchto požadavků. V tomto rozměru má dotýčné právo kořeny své již v posavadních poměrech. V papežském breve ze dne 5. listopadu 1855 k všem rakouským biskupům praví se: „cum autem . . . inter ecclesiasticos viros possit reperiri, qui Caesareae et Apostolicae Majestati haud sit probatus, idcirco ad omnem difficultatem amovendam, tum in parochiis, tum in aliis ecclesiasticis beneficiis conferendis curae vobis erit, ut ad illa minime ii elegantur ecclesiastici viri, qui Caesareae et Apostolicae Majestati minus sint accepti. Atque id noscere poteritis sive ex praecedentibus Gubernii factis, sive aliis idoneis adhibitis modis.“ Zvláště důležitým jest takovéto ustanovení pro nižší úřady církevní. O vyšší úřady jest většinou postaráno tím, že vládě (případně císaři) přísluší právo navrhovati, jmenovati a vylučovati, jedná se tu tedy pouze o několik málo případů, kde výminkou i beneficium majus podroběno jest liberae collationi; o případech těchto mluví §. 3. odstr. 2. a 3. Mnohem závažnějším osvědčuje se státní veto pro nižší úřady církevní, u nichž libera collatio ordinarií mnohem častěji se dostavuje, ba v zásadě pravidlo tvoří. K těmto poslednějším případům vztahuje se §. 6. Ostatně ve všech státech, kteréž poměr svůj k církvi v posledních dobách znova upravily, učiněna jsou podobná, mnohdy i dále zasahující ustanovení, tak v zákoně badenském ze dne 9. října 1860 §. 9., a ve viremberském ze dne 30. ledna 1862, článek 4. atd. atd. Rozumí se sice samo, avšak přece ještě se na konci §§. 3 a 6. výslovně podotýká, že místo nesmí se obsaditi, učiní-li vláda právoplatnou námitku. Obsadí-li se místo přec, tut jakoby pro obor státní se nebylo tak stalo, úřad i na dále platí za neobsazen. Temporální instalace, podmíněná státním spolupůsobením (§. 7), se tedy neodbuđe, příjmy prebendy i na dále jakožto interkalarie budou vplývati do fondu náboženského, matriky se novému faráři nevydají, vláda dle §. 12. bude moci žádati, aby místo znova se obsadilo a dle §. 60. může k tomu donutiti atd. Zároveň

dle analogie §. 8. na konci bude úřadům o to se postarati, aby obyvatelstvo uvarováno bylo škod, jakéž by vznikly z neobsazení prebendy, aby tedy matricy dále se vedly, snátky zavírány býti mohly atd.

§. 7. Dosazovati osoby k církevním úřadům a prebendám jmenované v práva duchovní čili spirituální s těmito úřady a prebendami spojená, náleží příslušným vrchním církevním.

Uváděti je v příjmy s těmito úřady a prebendami spojené náleží státní správě záležitostí duchovních za účastenství biskupů a osad farních, a pokud jsou tyto úřady a prebendy postaveny pod patronátem soukromým, také za účastenství církevních patronů.

Spůsob tohoto účastenství ustanoví se nařízením zvláštním po vyslyšení biskupů.

Tento paragraf pojednává o kanonické investituře, jakož i vedle ní v Rakousku obvyklé instalaci. Především ponechává se příslušným církevním vrchním jakožto vnitřní záležitost církevní, aby dosazovali v spirituální, s církevními úřady a prebendami spojená práva; v protivě pak k tomu vyhraňuje se státní správě záležitosti duchovních právo, „vzhledem ku všem samostatným prebendám světského duchovenstva, pak vzhledem ku všem na veřejný fond odkázaným neb zeměpanskému jmenování (presentaci) vyhrazeným úřadům církevním spolupůsobiti, když uvádějí se dosazené osoby v příjmy s těmito úřady spojené.“ — Konkordát v článku XXVII. položil větu: „že právo, užívati církevních statků, z církevního dosazení vyplývá“ a že tedy „všichni, kdož byli jmenováni neb presentováni pro jakoukoli, větší nebo menší prebendu, správu patřících k ní počasných statků jinak převzítí nemohou než právem církevního dosazení.“ Avšak ve skutečnosti byla ingerence patronů stále ještě připouštěna, ano za příčinou uskutečnění článku XXX. konkordátu Nejvyšším rozhodnutím ze dne 3. října, ministeriálním nařízením ze dne 15. října 1858, č. 1282 výslovně bylo ustanoveno, že nově jmenování majitelé prebend, dosáhnoucí kanonického dosazení, v požitek statků prebendních uvedení býti mají splnomocněncem biskupovým, avšak za spolupůsobení patrona neb jeho zástupce a všech členů správy církevního jmění. — V nařízení, jakéž se dle závěrečné věty §. 7. v dorozumění se s biskupy ustanoví, dlužno též vytknouti, pokud soukromí patronové na příště mají spolupůsobiti při výkonu instalacím. Tamtéž se ustanoví, co má platiti za temporální instalaci u prebend, při nichž ve statek prebendní vlastně ani uváděti nelze, jako na př.

v případě, kde prebenda má pouze peněžité důchody (dvorní dekret ze dne 23. ledna 1812).

§. 8. Pozbyl-li by některý majetník církevního úřadu nebo církevní prebendy rakouského občanství aneb byl-li by vinen nalezen nějakým zločinem vůbec nebo nějakým činem trestným, pošlým ze zřítnosti, urážejícím mravopověstnost aneb dávajícím veřejné pohoršení, tedy má státní správa záležitostí duchovních žádati, aby byl od úřadu nebo od prebendy odstraněn.

Dopustil-li by se některý duchovní správce něčeho takového, vidělo-li by se býti veřejnému řádu na škodu, kdyby byl déle v úřadě církevním ponechán, tedy může státní správa záležitostí duchovních žádati, aby byl od vykonávání úřadu církevního odstraněn.

Co výše ustanoveno, vztahuje se také k oněm duchovním, kteří se povolají k zastupování těchto úřadů neb k dočasnému jich spravování nebo k pomáhání při nich.

Jestliže by církevní vrchní neučinili žádosti vlády v přiměřené lhůtě zadost, pokládány buďte úřad nebo prebenda, co státu se týče, za uprázdněné, a vláda přihlížej k tomu, aby práce, zákony státními na řádného správce duchovního vznešené, byly vedeny někým jiným od ní ustanoveným dotud, až bude dotčený úřad církevní spůsobem od státu uznaným znovu obsazen.

Taktéž se může předsejiti, kdyby řádný správce duchovní z nějaké jiné příčiny prací výše připomenutých nevykonával.

Dle §. 26 lit. e) trestního zákonníku ze dne 27. května 1852 jest zákonitým následkem, byl-li duchovní pro zločin odsouzen k trestu, „že odstraní se z prebendy a jest neschoopen dosáhnouti kdy jiné prebendy bez výslovného svolení císařova.“ Stran odsouzení pro přechýny a přestupky není sice v trestním zákonníku podobného výslovného ustanovení, avšak dle §. 268 jest nade všecku pochybnost, že i po vyhlášení trestního zákonníku v platnosti zůstal dvorní dekret ze dne 20. dubna 1820, č. 10.470, dle něhož s kněžskými a duchovními správci, byli-li pro těžké přestupky policejní odsouzeni, týmž spůsobem má naloženo býti jako s úředníky, že tedy pravidelně mají ztrátu úřadu potrestání býti. Dle toho nelze na dále nálež o ztrátě prebendy ponechati ordinariátům, nýbrž dlužno určitě se vysloviti, v kterých případech stát

žádá za odstranění z prebendy (po případě z církevního úřadu). Tyto případy jsou v §. 8. vyznačeny. Zásady, dle kterých byly uspořádány, samy sebou jsou zřejvy. Stát nemůže dopustiti, aby někomu, kdo nepožívá ani obecné bezúhonnosti, ještě na dále bylo svěřeno tak důležité místo, jakým jest úřad církve katolické. Za tou příčinou jest odstranění z prebendy nutné ve všech případech, kde stalo se odsouzení pro zločin aneb pro právě tak zneuctívající přečiny a přestupky. Které přečiny neb přestupky dle toho v zápětí mají odstranění z prebendy, bylo ustanoveno dílem v souhlasu s tak zvanou novelou k trestnímu zákonu ze dne 15. listopadu 1867, dílem vzhledem k postavení a povinnosti církevních úředníků. Z posledního hlediště slušelo zvláště taková provinění, s nimiž spojeno jest veřejné pohoršení, na rovně postaviti s přečiny a přestupky ze zistnosti neb z nemravnosti. Konečně v případech, kde jedná se o přestupky proti veřejnému řádu, mohlo se u duchovních správců ještě o krok dále postoupiti a žádáno býti aspoň za odstranění od úředních výkonů i tentokráte, když vytknuté provinění nedospělo až k činu, ježž sluší soudně stíhati. Příslušné řízení ustanoví se zvláštním nařízením. V případech, kde na základě §. 8. žádanému odstranění z úřadu neb od jeho vykonávání se strany církevního úřadu se nevyhoví, dlužno dle závěrečného odstavce týmž způsobem předsejítí, jak shora u §. 6. udáno bylo pro případy jmenování proti státní námitce. Mimo to, jak samo se rozumí, zůstaveno státní správě právo a povinnost, aby odstranění vymohla donucovacími, v §. 60. naznačenými prostředky.

§. 9. Stane-li se samostatný světský správce duchovní ke službě neschopným, rozhodnuto buď po umluvení příslušného úřadu státního i církevního, má-li se zříditi provisor (administrátor) nebo se mu má přidati kněz na pomoc, anebo má-li se správce duchovní ke službě neschopný prebendy vzdáti a vzíti se mezi duchovní ochuravělé.

Tento paragraf pojednává případ nastalé k službě neschopnosti světského správce duchovního. V tomto případě jest posud dle rakouského, jakož i dle obecného práva církevního pravidlem, že farář, stal-li se k službě neschopným, obdrží provisorů nebo výpomocného kněze, jehož výživa se zapravuje především z příjmu prebendy, pokud příjem jest větší než 500 zl., jinak z fondu náboženského. V podstatě bude při tom setrváno a z pravidla naloženo se s duchovními, ke službě neschopnými správci tak, že „vzdávše se prebendy vzati budou mezi duchovní ochuravělé“, jak se to posud jen výminkou stávalo. Jsouť právě případy možné, kde ponechati emerita v majetku prebendy, bylo by křivdou vůči provi-

suru, jako příkladně při záhy nastalé neschopnosti ke službě, při níž dalo by se předvídati, že tu třeba bude mnoholetého provisorství atd. Že nutno dříve prebendy se vzdáti, toho vyžaduje shoda s církevně právní zásadou, vedle níž v úřad uvedeny beneficiát svou prebendu jen tenkrát může ztratiti, pakli buď sám se jí vzdal aneb následkem disciplinárního nálezu. V druhém odstavci tohoto §. vyměřená povinnost náboženského fondu záleží v tak zvaném právu stolním (titulus mensae s. pensionis), dle něhož vysvěcencům zaručena jest výživa z fondu náboženského pro ten případ, že by té výživy odjinud si opatřiti nemohli. (Dvorní dekret ze dne 7. ledna 1792.) Toto právo jest u nás pravidelným právem ordinacním, zaručené výsluhné činí 200 zl. Udíliti toto právo jest fond náboženský povinnán již proto, že roku 1784 v sebe pojal bývalý fond emeritů německých zemí dědičných.

§. 10. Nemá-li některý duchovní funkcionář kromě případu v §. 9. uvedeného pro nějakou překážku úřadu svého spravovati, má příslušný církevní vrchní v čas náležitě opatření učiniti.

Má-li se z příčiny takového opatření na nějakém fondu veřejném nebo pod veřejnou správou postaveném žádati nějaké pomoci, anebo jde-li o trvalé obtížení prebendy, potřebí k tomu opatření státního přivolení.

K provisorům (administratorům) některého církevního úřadu (komendy atd.) stále ustanoveným vztahuje se to, co vyměřeno v §§. 6. a 8.

Zde zpomenuto případů, v kterých duchovní funkcionář z jiné než v §. 9. uvedené příčiny pro nějakou překážku úřad svůj nemůže spravovati. Ješto většinou to budou jen případy zatímních překážek, bylo ordinariátům ponecháno, aby dle potřeby zakročily, a přivolení vlády žádáno toliko pro ten případ, že by nutným uznané opatření za následek mělo obtížení veřejného aneb pod veřejnou správou postaveného fondu nebo trvalé obtížení prebendy, o kterou dlužno se postarati.

§. 11. Kdy koliv se některý úřad nebo některá prebenda církevní uprázdni, oznámeno to buď ihned řízení zemskému.

Toto ustanovení osvědčuje se nutným, aby státní správa byla s to, v každém jednotlivém případě hájiti práv v §§. 1—6 jí vyhrazených, jakož i přihlížeti k zachování §. 12.

§. 12. Každý uprázdněný úřad církevní a každá uprázdněná prebenda obsaditi se má vůbec do roka, ode dne uprázdnění počítajíc.

V případnostech zvláštních může se tato lhůta s přivolením řízení zemského prodloužiti.

Daný zde předpis odůvodněn jest úvahou, že to ve veřejném prospěchu, aby úřady církevní řádně byly obsazovány. Mimo to nutno vyvarovati, aby ordinariáty nezneužívaly práva svého, jmenovati provisory. Poněvadž totiž státem vytknuté podmínky k dosažení církevních úřadů se nevztahují k provisorům jakožto pouze výpomocným kněžím (viz shora), neždají se pravdě nepodobno, že by libovolným prodlužováním provisorů oni předpisy státní se mohly obcházeti. Zvláště by se toho bylo obávati u prebend chudě nadaných, jejichž interkalarie se zpotřebují na slušné provisorů. Takovýmto nepořádkům vyvarováno tím, že ustanovení §§. 6 a 8. rozšířena jsou i na trvale dosazené administrátory, jakož i všeobecným předpisem tohoto paragrafu. V druhém jeho odstavci povolené právo dispensační osvědčuje se nutným, uváží-li se, že následkem panujícího nedostatku kněží časem nebude opravdu lze, aby místa ve lhůtě téhož paragrafu byla obsazena.

§. 13. Smlouvy soukromé o sukcesi čili posloupnost v nějaký církevní úřad nebo prebendu jsou neplatné.

Zde zamezuje se, aby posloupnost v církevní úřady neb prebendy stanovena byla úmluvami soukromými. Sem zvláště patří případy podmíněné resignace (vymínil-li se roční plat) aneb s výhradou, že místo nazpět se postoupí (resignatio cum jure accessus, ingressus aut regressus, vůbec resignatio in favorem tertii), pak výměna úřadů o své újmě. Všecky takovéto věci příčí se pojmu církevního úřadu; také jsou jak všeobecným právem církevním tak staršími rakouskými předpisy zakázány (cap. un. de rerum permutatione in VI., cap. un. cod. in Clement. Concil. Trident. sess. 25, cap. 7 de ref. Bulla Pia V. Quanta ecclesiae Dei, dvorní dekret ze dne 6. a patent ze dne 28. dubna 1783.)

II. Co se týče vykonávání církevní úřední moci a správy duchovní.

§. 14. Arcibiskupové, biskupové a vikáři biskupští spravovati mají vnitřní záležitosti církevní svých diecésí dle nařízení církevních, pokud ta nařízení neodporují zákonům státním.

Určovati do podrobná práva v oboru biskupské moci úřední, jak stalo se v čl. III. a IV. konkordátu, opomenuto jest s toho hledisté, že stát s jednotlivými záležitostmi církevními jen potud se má zabývati, pokud činí nárok zvláštního na ně vlivu.

§. 15. Bez ujmy práva biskupův, udělovati posvěcení, propůjčeti se titulu stolního z náboženského fondu jenom takovým duchovním, kteří jsou spůsobilí, nabyti úřadův církevních (§. 2.).

Toto ustanovení zakládá se v úvaze, že fond náboženský jest veřejným jménem, že tedy mohou se naň činiti nároky jen pro církevní osoby, schopné, aby duchovenstvu příslušné veřejné úkoly plnily.

§. 16. Biskupové jsou povinni, poslati svá vynešení (nařízení, instrukce, listy pastýřské atd.), když je vyhlášují, zároveň politickému řízení zemskému, aby je vzalo u vědomost.

Dle starších rakouských práv státocírkevních potřebovala všechna papežská nařízení, „nechat byly sepsána ve společnosti bull, brevů, konstitucí neb v jakékoliv podobě, nechat se týkala kterýchkoli předmětů neb osob“, před svou vyhláškou zeměpanského schválení. Udělené zeměpanské schválení mohlo kdykoli odvoláno býti (dvorní dekret ze dne 17. března 1791); vyjmuty byly z téhož schválení jediné a výhradně dekrety římské poenitentiarie, „pokud toliko svědomí se týkáji, jeli se strachovati, že by se nebezpečí obmeškalo aneb osoby zahanbeny byly.“ (Dvorní dekret ze dne 23. července 1783.) Nebyvše schválena nesměla naznačená vynešení ani uvedena, ani tištěna, nejméně pak veřejně ohlášena býti.“ (Dvorní dekret ze dne 7. listopadu 1794.) Teprv nařízením ze dne 18. dubna 1850, ř. z. čís. 156, bylo tuzozemským biskupům a věřicím povoleno s Římem volně obcovati (§. 1 cit.) a taktéž jest připuštěno, aby biskupové o předmětech úřední své moci a v mezích této moci vydávali napomenutí a nařízení ku svému duchovenstvu a svým obcím bez předchozího schválení státní moci, „biskupové byli toliko povinováni, aby opisy svých vynešení, pokud tato zevně platnosti nabyti neb veřejně ohlášena býti mají, současně sdělili vládním úřadům, v jejichž obvodu ohlášení se státi neb vynešení v platnost uvedeno býti má.“ (§. 2. cit.) Skoro taktéž ustanovení jsou také v konkordátu (článek II., III.), toliko povinnost sdělení biskupská vynešení státním úřadům „notitiae dumtaxat causa“ není v konkordátě samém, nýbrž jen v apoštolském breve ze dne 5. listopadu 1855 ustanovena. Také nynější zákonodárství nemohlo se opět ku „placet“ navrátiti. Dle všeobecných shora vyvinutých zásad (II) má se vykonávání církevní moci nikoliv zásadně a všeobecně, nýbrž jen výmínečně a v jednotlivostech podrobiti státnímu vlivu. To plyne netoliko z ducha, v jakém nyní stát se pojímá, nýbrž i z nařízení daného našimi základními zákony státními. Naopak zůstala platnou povinnost, aby všechna biskupská

vynešení, nařízení, instrukce a pastýřské listy atd. současně s vyhláškou byly zemskému úřadu sděleny. Právě že se upouští od stanoviska předstízných opatření, dlužno podati státu příležitost, aby užil každého za nutně uznaného práva postízného.

§. 17. Shledala-li by vláda, že jsou některému nařízení církevnímu, týkajícímu se veřejných služeb Božích, příčiny veřejné na odpor, má ta nařízení zakázati.

§. 18. Církevní moci úřední užití se může jediné proti osobám k církvi příslušejícím, a nemůže se jí užívatí k tomu konci, aby se někomu překázelo, zachovávatí zákony a úřední nařízení nebo užívatí volně práv státoobčanských.

Zneužívát se duchovního úřadu, upotřebili se úřední moci k tomu konci, aby se někomu překázelo užívatí práv státoobčanských nebo zachovávatí zákony. Stát nežádá již jako za dob Josefinismu, aby církev sloužila účelu státnímu, avšak on žádá, aby církev nemátla neb nerušila státního řádu. Nelze tedy připustiti, aby na př. se hrozilo církevní censurou k tomu konci, aby bylo zamezeno orgánům vlády konati úřední povinnost, porotci vynésti jistý rozsudek, k volbě oprávněnému užití v jistém způsobu svého práva volebního, poslanci užití práva hlasovacího, vůbec aby někomu byl zabráněn veřejný čin, k němuž zákony jej opravňují neb zavazují. Taktéž se zneužívá duchovního úřadu, upotřebí-li se ho, zvláště pak církevní moci disciplinární k tomu konci, aby v jistém určitém způsobu se vykonávala taková veřejná práva neb povinnosti, aby v témže způsobu někdo volil neb hlasoval, aby vynešen byl určitý rozsudek atd. Ve všech těchto případech jest veřejný řád mate n moci církevní.

§. 19. Při vykonávání církevní moci úřední nelze užívatí zevnitřního donucování.

§. 20. Ku zřizování nových diecézí a osad farních, ku změně v hranicích diecézí a farních osad již zřízených, též ku zřizování, rozdělování nebo ku spojení prebend potřebí jest státního schválení.

Tím, že církev katolická má právo veřejnosti, otevírá se zřízením nové diecése neb osady farní vždy také nový veřejný obor činnosti, změnou osad farních změni se též veřejná zařízení, by ve zřejmosti byly chovány poměry stavu občanského, zřízení nové osady farní, nové prebendy uvede do veřejnosti nový podmět právní atd. Za tím účelem byl i v konkordátě všem těmto případům souhlas vlády vyhrazen. (Článek IV. c a VIII.)

§. 21. Přeloží-li se osadníci farní do jiné fary, pozbude posavadní farář práva ku všelikým dávkám, kteréž byli povinni jako osadníci vybývatí, pokud tomu nejsou na odpor důvody z práva soukromého odvedené anebo pokud při přeložení do jiné fary nebylo nic jiného umluveno.

Stalo-li se posud někde takové přeložení do jiné fary a bylo-li právo k takovým dávkám zůstaveno předešlému faráři, tedy budiž toto právo, nejsou-li tu výminky výš dotčené, na nového faráře přenešeno, však bez ujmy osobního práva nynějšího faráře k týmž dávkám.

Státu nejsou příjmy prebendy statkem soukromým, nýbrž nadáním veřejného úřadu, z toho hlediště však nelze ospravedlniti, zůstane-li příjem z úřadu někomu, komuž odňaty byly právo i povinnost téhož úřadu. Ostatně výslovně jsou vyhrazeny důvody z práva soukromého odvedené a zvláštní úmluvy, z čehož zřejmo, že novým ustanovením nebude saháno v práva soukromá. Taktéž jest slušnosti v každém směru zadost učiněno závěreční větou, dle níž v případech, kde osadníci farní již dříve byli přeloženi do jiné fary, odročí se vybavení do příští změny prebendy.

§. 22. Státní správa záležitostí duchovních může po vyslyšení ordinariátu učiniti změnu v dotaci úřadů správy duchovní, když se tím některý fond veřejný zproští nějakého břemena bez ujmy řádné kongruy a beze změny nařízení fundačního. Však taková opatření mají se kromě zvláštních případů činiti jen tehda, když se stane změna v osobě správce duchovního.

Jdeť o to, aby zrušeny byly jisté poplatky z veřejných fondů, kteréž dají se odůvodniti proto, že změnou v dotacích poměrech prebend mohou se učiniti zbytečnými. Stát sice následkem veřejného postavení církve katolické má též pamětliv býti hmotných potřeb jejích, avšak tento závazek nalezá svou hranici v bližší povinnosti církve samotné, aby se starala o své nedostatečně placené členy. Tato povinnost srovnává se se zásadou o solidaritě církevních prospěchů, kterážto zásada v nynějším zákonodárství znova jest k platnosti přivedena a na kteréž zvláště spočívá zároveň podaný návrh zákona, jímž mají se upravití příspěvky k fondu náboženskému. Lze tedy na tomto místě odvolati se pouze k motivům téhož návrhu. Sluší toliko vytknouti to, že stanovených zde opatření užití lze jen po vyslyšení ordinariátů a jen v takových případech, kde dají se uskutečniti bez ujmy řádné kongruy a beze změny nařízení

fundačního. Tím s důstatek jest zaručeno, že tohoto §. se použije toliko v oněch případech, v nichž osvědčí se to nutným a přípustným. Taktéž jest požadavkům slušnosti i zde zadost učiněno ustanovením, že takovéto změny v dotačních poměrech pravidelně se mají díti jen tehda, když stane se změna s prebendou.

§. 23. K dobývání dávek nebo ku konání jiných povinností k účelům církevním, ježto příslušníkům církevním s přivolením vládním byly uloženy, povoluje se exekuce politická.

To platí také o stálých poplatcích za církevní ohlášky, oddavky a pohřby (o štole), jakož i za písemnosti od farního úřadu zdělané.

Ti, kdož požívají práva chudých, jscu těchto poplatků zproštěni.

§. 24. Vláda má právo, změnití církevní řád štolní, vyslyševši biskupy.

§. 25. Proto, že někdo štolny nezapravit, nemůže se mu krom zvláštních případů výkonu úřadu farního odepřítí.

Toliko když se žádá za nějaký výkon v takové způsobě, že za něj jest vyměřen vyšší poplatek nežli jest štolna nejnižší (na př. za asistenci více kněží při pohřbu), má se poplatek vyšší za to vycházející k požádání zaplatiti napřed.

Jde-li o zdělaní nějaké písemnosti se strany farního úřadu, může se žádati, aby žádající zapravil napřed, co činí kolek, jestli ho potřebí.

§. 26. Přestoupil-li by kdo řád štolní, potrestán bude od úřadu správního po vyslyšení ordinariátu pokutou peněžitou až do 100 zl., ač nehodí-li se ten případ k řízení soudu trestního.

Zaroveň s pokutou vyřkne se, jakou náhradu vinník má dáti, kterýžto výrok o náhradě může se exekucí ve skutek uvéstí.

Dopustil-li by se některý duchovní takového přestupku znovu, může státní správa záležitostí duchovních žádati, aby byl odstraněn od vykonávání svého církevního úřadu (§. 8.).

§. 27. Kromě případu, uvedeného v §. 23., propůjčí se k uvedení ve skutek církevních nařízení a rozhodnutí pomoci státní v případech níže položených a jen tímto způsobem:

a) bylo-li by k sesazení nebo odstranění některé osoby od církevního úřadu nebo od církevní prebendy, kteréž nařídil vrchní církevní v mezích své moci úřední, potřebí nějakého zevnitřního opatření, může řízení zemské toto opatření, pokud se ho vidí býti potřeba, k požádání vrchního církevního učiniti, bylo-li před vynesáním nálezu provedeno řádné řízení, a neodporuje-li ten nález ani zákonům státním ani nařízením církevním v státě platnost majícím;

b) též se může vrchním církevním, když chtějí na některého duchovního zavéstí vyšetřování církevní, k provedení toho, bylo-li by toho potřebí, pomoci státní propůjčiti, když, žádající za tuto pomoc, zároveň prokáží, že zamýšlené vyšetřování jest dle práva a odůvodněné.

Osoby, které nenáleží k duchovenstvu katolickému, vyslyšati může jedině úřad státní.

K §§. 23—27 sluší podotknouti: Církevní dávky přiměřeně veřejnému postavení církve katolické nedobývají se obyčejnou cestou civilního práva, nýbrž jako jiné veřejné poplatky cestou správní. Stát však není povinován takovouto výsadu povoliti dávkám, kteréž ustanoveny byly bez jeho spolupůsobení. To platí zvláště stran obvyklých poplatků za farní funkce, které nikoliv obci, nýbrž jednotlivcům konány byly (štolna). Zde by libovolné církevní výměry poplatků těžce mohly příslušníky církve utiskovati. Nevylučuje tedy dobrovolných výkonů neb zvláštních závazků, kteréž pořadem práva dlužno k platnosti přivéstí, žádá §. 23. přivolení vládního ku všem církevním dávkám, k jejichž dobývání se činí nároky na exekuci administrativní. Ostatně snaží se zákon času přiměřeným novotám raziti dráhu, nevzdávaje se osvědčených platných zřízení. Tak shoduje se závěreční věta §. 23 se staršími, ač nikoli vždy zachovávanými předpisy (dvorní dekret ze dne 28. června 1754 a většina patentů o štole). Ustanovení §. 24. osvědčilo se vhodným již za tou příčinou, protože většine řádů štolních posud platných potřebí jest času přiměřené revise; řády ty pocházejí nejvíce z předešlého století, výměry tax, neshoduje se s dnešní cenou

peněz, svádějí proto neustále k vyšším než vyměřeným požadavkům, stupně poplatků zakládají se na zastaralých rozdílech. V §. 26. vyměřená příslušnost nepozbyla platnosti ani za konkordátu, tím spíše dlužno se jí držeti za nynějších dob ve prospěch obyvatelstva. V §. 27. se stanoví, kdy na přístě bude lze připustiti tak zvané brachium saeculare. Již z §. 19. plyne, že církvi ramene světského propůjčiti nelze, aby jím disciplinární svou moc vykonávala. Nesmí-li církev vůbec k těmto účelům používatí zevnějšího nátlaku, nesmí takový nátlak ani sama činiti ani ve svém jménu státem dát činiti. Tudy však jest vyloučen toliko nátlak státní na vykonávání církevní moci disciplinární, nikoli též každé použití státního nátlaku v příčině církevních výkonů disciplinárních. Die toho nemá tedy stát spolupůsobiti na př. při vazbě disciplinární, avšak učiněn-li náleží disciplinární na sesazení a zpečuje-li se duchovní, jehož se týče, opustiti úřední stavení, vydati úřední spisy a klíče atd., pak má stát následkům příslušně vyneseného nálezu platnost zjednatí. Taktéž vysvětluje, že stát, uznávaje zásadně církevní moc disciplinární, církvi potřebnou pomoc poskytovatí musí ve vyšetřováních příslušně církevních právních, že na př. svědky předvolané přidrží, aby se dostavili atd. Na tyto dva případy, kde církvi jest pomoci státní nezbytně třeba, aby vykonávala moc státem samým jí přisouzenou, omezeno se v §. 27. brachium saeculare, avšak i zde podmíněno jest důkazem, že církevní nařízení, jež mají se vykonati, jsou oprávněna (tedy důkazem příslušnosti, důkazem, že předepsaného způsobu soudního bylo šetřeno atd.). Kdykoliv mimo případy §. 27. stát zakročí ve prospěch církevních nařízení a rozhodnutí, nikdy nejde při tom o případy církevní moci disciplinární, nýbrž jen o případy nedisciplinární církevní moci úřední, a jest státní pomoc buď následkem státního přivolení k církevnímu nařízení, jež má se provésti (jako na př. v případě §. 23.), aneb výsledkem všeobecných zřízení státních (jako na př. státní ochrana chrámů a bohoslužby). Kdekoliv ještě se naskytá zdánlivý případ ramene světského, tam v pravdě jde jen o to, aby se uskutečnily nikoli církevní, nýbrž státní judikáty, uznávající nárok církevní (na př. když dávky církevním funkcionářům se vymáhají orgány správními).

§. 28. Byl-li opatřením některého vrchního církevního porušen nějaký zákon státní, může ten, kdo se má ve svém právě za zkrácena, obrátiti se k úřadu správnímu, kterýž, nenáleží-li věc k pořadu práva civilního nebo trestního, má pomoc opatřiti; náleží-li věc k pořadu práva, může učiniti dočasně opatření.

Tento §. pojednává o rekursu k státu (recursus ab abusu, appel comme d'abus). Právní tento prostředek obmezuje se v §. 28. na případ jedině přípustný, totiž poruší-li se nějaký zákon státní. Rozšiřovati týž prostředek dále, jakož se stává v jiných zákonodárstvích, jest neoprávněno. Stát nemá se v to vkládati, byly-li církevní zákony porušeny, taktéž nemůže rekurs opíratí se o „všeobecné zásady právní“, protože, pokud nejsou některým zákonem státním uznány, označují jen osobní náhled. Státu nesluší nic jiného opatrovatí, hájiti, v platnost uváděti než vlastní svůj zákon, nelze tedy odvolati se k státu, než jedině byl-li týž zákon porušen. Jen tímto způsobem získá se dotčenému prostředku právnímu určitá, nepochybná, každou libovolnost vyvarující hranice. Rozumí se ostatně samo, že v státních zákonech, pro jejichž porušení lze k státní moci se odvolati, zahrnut jest také tento zákon „o zevnitřních poměrech právních církve katolické“, tak že právní onen prostředek se jeví zabezpečeným pro všechny církevní poměry, jež v platnosti udržeti neb zdokonaliti ve veřejném jest prospěchu.

§. 29. Zavede-li soud na některého katolického duchovního vyšetřování pro nějaký zločin, přečin nebo přešupek, má to oznámiti vrchnímu církevnímu, který nad tímto duchovním vykonává kázeň církevní.

Těmto vrchnímu má se také poslati rozsudek vynešený i s příčinami rozhodujícími.

Při zatčení duchovních katolických a jich držení ve vazbě šetřeno buď všeho toho, čeho vyhledává vážnost jich stavu náležející.

III. Co se týče katolicko-theologických fakult a vzdělávání kandidátů stavu duchovního.

§. 30. Jak mají býti zařízeny fakulty katolicko-theologické, ustanoví se zvláštním zákonem.

Týmž způsobem se ustanoví, pokud stát předepíše v příčině kandidátů stavu duchovního zvláštní způsob vzdělávání.

IV. Co se týče společenstev klášterních.

§. 31. Co se dotýče zevnitřních právních poměrů společenstev klášterních v církvi katolické, mají platnost nařízení zvláštní v příčině takových společenstev vůbec vydaná.

V. Co se týče církevního patronátu.

§. 32. Poměry patronátní uspořádají se zvláštním zákonem. Až do té doby zachovají v příčině těchto poměrů platnost nařízení posavadní.

Při uvažování však každého případu spravovati se jest povždy pravidlem, že břemena patronátní vztahují se toliko k jistému kostelu a k jisté prebendě pod patronátem postavené, a že se nemohou zvětšiti, kdyby se rozmnožily duchovní potřeby osady k tomuto kostelu neb k této prebendě příslušející.

Církevní patronát co do hlavní věci uspořádá se též zvláštním zákonem. Jestli nade všecku pochybnost, že může se to státi jen tak, zruší-li se toto zřízení buď povinně neb fakultativně. Patronát, jakožto jediný zbytek z doby, kdy církevní pojmy práva měly všeobecnou platnost, již dávno postrádá vsi souvislosti s ostatními zřízeními právními. Kanonická ustanovení předpokládají, že patron buď k dávkám jest zavázán aneb patronát — z trestu — ztratil, tato alternativa nyní zmizela; vzdáti se patronátů — aspoň realních — není dovoleno. Tím však dotčená ustanovení kanonická nabyta příkrostiti, jaká v nich nebyla ani tenkrát, když ustanovení tato vznikla; dnešního pak času, kdy cena práv, majících býti na rovni s povinnostmi patronátními, spíše klesla než vystoupila, příkrost ona tím více tíží. A tak i zde, co původně bylo „dobrodiním“, již dávno se pocituje „obtěžím“ a vyjma jednotlivé případy byli by všichni patronové velmi spokojeni, mohouce těchto svých „práv“ se zbaviti. Kromě toho kde patronát přísluší nekatořikovi, tam pro tento případ i dle článku 9. zákona interkonfesionálního ze dne 25. května 1868 posud platný závazek k povinnosti patronátním pocituje se porušením rovnoprávnosti vyznání, ba násilím svědomí činěným, ješto tu jde o napomáhání cizímu vyznání náboženskému. Ano kde patronát nekřesťanství přísluší, tuť dle platného posud nařízení císařského ze dne 18. února 1860, ř. z. čís. 45. požaduje se povinnost patronátní, ačkoliv vykonávání práv patronátních jest suspendováno na tu dobu, co nekřesťan jest patronem, tak že není ani zdání o nějaké souměrnosti s onou povinností. Konečně mluví za zrušení patronátu i okolnost, že patronát byt i nikoli de jure přece de facto spojen býval s vrchností, že tedy zrušením poddanství i patronát se měl odstraniti. Ačkoliv pak nutno uspořádání poměru patronátního co do hlavní věci odročiti, přece vláda uznala zapotřebí odstraniti již teď jednotlivý, zvláště tížící právní následek svazku patro-

nátního. Kdežto dle práva církevního patronovi sluší zachovati chrám jen v objemu a v stavu, v jakém byl od něho vystavěn, vyžaduje se u nás pomoc patronova i na nové a rozšířené stavby, ano i na takové, jež staly se nutnými za příčinou rozmnoženého obyvatelstva, tedy zvýšených potřeb obce. V tom spočívá zřejmá nespravedlnost a tísnící rozšíření patronátních břemen přes jejich kanonický objem. Jestli zcela nerozumné, aby držitel statku proto, že predek jeho před tolika a tolika sty lety vystavěl malý chrám, teď byl povinován na jeho místě desetkrát větší chrám stavěti a zachovávat. Zde bylo nutno obrátiti se aspoň k ustanovení kanonickému, což se i stalo v 2. odstavci §. 32. Bylot to tím snažší, ješto — nepřihlížejíc k jednotlivým ustanovením v novějších zákonech zemských, jako na př. §. 11. slezského církevního zákona konkurenčního ze dne 15. listopadu 1863 — posavadní obyčej neopíral se ani tak o zřejmý předpis zákonitý, jako spíše o výklad více méně oprávněný, jakož i o všeobecné, u nás obvyklé pojmání, dle něhož patronát nepovažován za církevní, ze zvláštních titulů vzrostlé a přísně ohraničené právo soukromé, nýbrž za všeobecný veřejný poměr ochranný a povinnosti. Vzhledem k tomu dostačilo, že v 2. odstavci §. 32 práva zásada se vyslovila. Již tím získán důsledek, že na příště patron při nových a rozšířených stavbách přidržeti se může k příspěvku jen v oné výši, k jakéž by povinován býval, kdyby chrám znova se stavěl ve svém dřívějším objemu.

§. 33. Vzešla-li by rozepře o to, jestli některý kostel nebo některá prebenda postavena pod patronátem, aneb má-li biskup právo, sám prebendu obsazovati, má v příčině toho řádným postupem instancí rozhodnouti státní správa záležitosti duchovních, slyševí prvé úřady církevní.

Jde-li však jen o to, komu přísluší patronát kostela nebo prebendy, rozhodne o tom soudce.

V tomto paragrafu jest ustanovení příslušnosti, kteréž tím, že zrušil se XII. článek konkordátu, stalo se nutným. Dle řečeného XII. článku rozhoduje o právu patronátním — jak to i předpisem obecného práva c. 3 X de judic. 2, 1 — církevní soud, toliko ve sporech stran poslušnosti v patronátech laiků připouští se rozhodnutí soudů státních. Tato druhá příslušnost podrží se i na dále, a místo duchovních soudců, jak konkordátem bylo vyhrazeno, rozhodovati bude státní správa záležitosti duchovních (slyševí prvé úřady církevní.) Pro příslušnost vyslovil se již nyní v jednotlivých případech říšský soud, každým pak způsobem přimlouvá se za usta-

novení příslušnosti té netoliko okolnost, že ve věcných a právních poměrech, k nimž se tu přihlíží, správa duchovních záležitostí jest nejběhlejší, nýbrž i všeobecná úvaha, že tu jde o výkony správní moci soudní, jakáž se u nás řádným způsobem vykonává úřady správními. Dle týchž zřetelů ustanovila se též příslušnost, o níž §. 34. se zmiňuje.

§. 34. V příčině rozeprů, vzešlých o nějaké dávky neb jiné povinnosti, jichž kdo žádá z příčiny patronátu, přísluší pořadem instancí rozhodovati úřadům, spravujícím záležitosti duchovní.

Toliko kdyby patron dovozoval, že jest dávek neb jiných povinností zcela neb z části zproštěn ze zvláštních důvodů soukromého práva, má se předejíti pořadem práva, a úřadům správním přísluší toliko učiniti opatření prozatím, jestli toho třeba (§. 56.).

VI. Co se týče farních osad.

§. 35. Všichni katolíci téhož obrádu bydlicí v jednom okrsku farním čini dohromady farní osadu.

Všeliká práva nějaké církevní věci se týkající, kteráž v zákonech jsou přiřknuta obcím, příslušejí osadám farním, a všeliké povinnosti toho způsobu, kteréž v zákonech uloženy jsou obcím, náležejí na osady farní. Toliko práva patronátní mohou příslušet také některé obci místní jako obci místní.

Ustavením katolických osad farních, jak je nařizuje oddělení VI., čini se jeden z nejdůležitějších kroků, aby prakticky byly uskutečněny zásady našeho práva interkonfesionálního. Kdežto naše konfesionální menšiny, protestanté a židé, již dávno jsou sloučeni ve zvláštní osady náboženské, nedošlo za tou příčinou, že ve většině místních osad katolici tvoří takměř veškeré obyvatelstvo, posud na to, aby se ustavily katolické osady farní, tak že setrváno při obvyklém zastupování katolických prospěchů náboženských zastupitelstvem obce místní. Jsou-li však v zákoně (§. 35. až 37.) přes to vše dána jen některá všeobecná ustanovení, která se mají farní osady ustavit, a zůstaveno-li zemskému zákonodárství (§. 37.), aby vše ostatní blíže určilo, tuž příčinu toho sluší hledati jak v zákonitěm ustanovení §. 18. případně 19. II, 2 zemských řádů, tak i v povaze skutečných. v jednotlivých zemích naprosto různých poměrů, k nimž nutno bylo přihlížeti. Aby záležitost tato se odkázala sněmům zemským, pro to byla zvlášť rozhodně i myšlenka, že vzhledem k zna-

menitě většině katolického obyvatelstva v mnohých zemích sotva bude potřeba, aby se všude tvořily zvláštní organizmy, jimž sluší farní osady zastupovati, nýbrž že tu a tam bude snadno lze tento mandát svěřiti jednak zastupcům obcí místních jednak církevnímu výboru konkurenčnímu — oněm asi v tom způsobu, že katolíci členové zastupitelstva obecního na příště budou v témž zastupitelstvu tvořiti užší sbor, jemuž vyřizovati bude záležitosti osady farní, tomuto pak v tom způsobu, že jeho posavadní, jen k záležitostem statků církevních přihlízející mandát se rozšíří na všechny věci osady farní. Ješto však stran těchto základů nového zastupování — konkurence obecní a farní — v každé zemi platnost má zvláštní právo, ješto hlavně farních výborů konkurenčních v mnohých zemích posud ani není a ješto konečně, bude-li se těchto starších organismů upotřebovati k novému účelu, přihlížeti dlužno i k poměrům zcela zvláštním, místním (na př. spadajícím místní a farní osada v jedno aneb je-li více far v jedné osadě místní aneb je-li více osad místních sfařeno), za tou příčinou nebylo lze cestou zákonodárství říšského předejíti, nýbrž slušelo záležitost tuto odevzdati zákonodárství zemskému.

§. 36. Nemá-li některá farní osada na uhrazení potřeb vlastního jmění nebo není-li tu jiných prostředků církevních, kterých by se k tomu mohlo užití, tedy rozeprán buď na zapravení jich příplatek na farní osadníky.

§. 37. Jak se mají farní osady zřizovati a zastupovati, též jak se mají záležitosti jejich spravovati, ustanoví se šíře zvláštním zákonem.

VII. Co se týče práva v příčině církevního jmění.

§. 38. Co se týče hospodaření s jměním církevním, jest pravidlem, že jmění církevní požívá té ochrany státní, kteréž požívají nadání obecně užitečná. Státní správa záležitostí duchovních má zvlášť právo, přihlížeti k tomu, aby se základní jmění kostelů a ústavů církevních zachovalo, zjednatí si jistotu, zdali toto jmění tu jest, a shledalo-li by se, že něco schází, učiniti, čeho potřebí, aby se to nahradilo.

Co toho se dotýče, či jest jmění zádušní a prebendní, a co se dotýče jiných poměrů k tomuto jmění z práva soukromého vcházejících, jest pravidlem to, co o tom

vyměřeno v obecném právě občanském; vzešla-li by o to rozepře, rozhodne o ní soud.

K ustanovením o právu na jmění církevní (VII) připomíná se toto: Nynější hospodaření s jménem církevním zakládá se na článkách XXIX.—XXXIII. konkordátu. Do těch dob bylo pod velmi tuhou dohlídkou státní. Dle Josefinského práva státocírkevního „nepřestávají statky církevní býti statky státu;“ dle toho bylo církevním orgánům ponecháno jen skutečné hospodaření, avšak tím, že do podrobná vytknuto pravidlo téhož hospodaření, jakož i tím, že stát do všeho všudy se vkládal a na všechny důležitější záležitosti sobě dozor přisvojoval, bylo postaráno, aby se statky církevními zcela tak bylo hospodařeno a nakládáno, jak stát si toho přál. Shora připomenutými ustanoveními konkordátu odstraněn jest tento stav věci a církev znova oprávněna, by jmění své volně spravovala. Ve směru tom ustanovoval zvláště článek XXX., že správu církevních statků má obstarávat ten, „komuž dle zákonů církevních přísluší.“ Aby toto pravidlo se uskutečnilo, smluvilo se roku 1856 ve Vídni rokující shromáždění rakouských biskupů o předpisech, „kterak sluší spravovati jmění prebend a chrámů páně“ i předložilo tyto předpisy dne 16. června 1856 ministrové kultu s prosbou, „aby co nutného k jich uskutečnění zařídil a za tou příčinou přiměřené rozkazy vydal úřadům, jimž dosud uloženo bylo na správu církevního jmění dozor míti a ji kontrolovati.“ Tyto rozkazy byly na základě nejvyššího rozhodnutí ze dne 3. října 1858 vydány oběžníkem ministra kultu ze dne 15. října 1858 čís. 1282. Jen v jednotlivých zemích nebyla tato ustanovení ve skutek uvedena, totiž v Haliči a v Čechách. V Haliči nebylo posud lze statek církevní přísně odloučiti od jmění prebend a proto osvědčilo se dosud zorganizování správy jmění církevního nemožným. Co do Čech nařídilo tehdejší ministerstvo státní dne 27. února 1862, číslo 2211 následkem interpelace v panské sněmovně učiněné, aby orgánové vládní prozatím se nepřičinily k tomu, by jmění církevní, jak to biskupové pražské církevní provincie prováděti se jali, se strany církevních patronů odevzdáno bylo nové zorganizované správě téhož jmění, za kteroužto příčinou vláda posud má v Čechách dřívější občanskými zákony vyměřený vliv na správu jmění církevního a na záležitosti církevních nadání. Patronům církevním, pokud jim přísluší právo soukromé o to dbáti, aby jmění církevní se neztencilo, vyhrazen jest zvláště, přiměřený vliv na jeho správu (obzvláště právo, aby, přejí-li si toho, pozváni byli, kdykoli o správě jmění se pojednává, aby podali svůj úsudek, má-li se co odprodati neb výše zavazditi, dále aby se vyslovili o každém opatření neb vydání, k němuž biskupského schválení jest potřebí, jakož

i o účtech církevních, právo udati a stěžovati si u biskupa, dozor na tak zvaná sarta tecta, zastupování chrámu, konečné prostřednictví, kdy za příčinou změny v prebendě se odevzdávají temporalie). Všecka tato práva přísluší i státní správě stran chrámů a prebend, postavených pod zeměpanský patronát, pak stran patronátů fondu náboženského a studijního; mimo to upráznila-li se prebenda, jejíž důchod interkalární vplnouti má do fondu náboženského, tedy (jesto řídké to výminky, kdy důchod interkalární nepřipadne fondu náboženskému) upráznila-li se kterákoli prebenda církevní, sluší, aby správě státní oznámen byl biskupem jmenovaný správce temporalii i jest ji vyhrazeno právo, aby, uzná-li toho potřebu, jmenovala druhého správce na opatření prospěchu interkalárního. Taktéž sluší účty interkalární předložiti zemskému úřadu, aby je prozkoumal a schválil. Konečně dlužno předložiti zemskému úřadu výtah z výročních účtů všech chrámů a při tom vyloučiti případné rozmmožení neb ztenčení jmění chrámů páně a prebend. Při nadáních, učiněných ve prospěch chrámů a prebend, obdrží úřad zemský nekolkovaný exemplář listu nadacího. Správa fondu náboženského vykonává se dle nejvyššího rozhodnutí ze dne 3. října 1858 úřady státními ve „jmenu církve.“ Nepřihlížme-li k tomuto, s článkem XXXI. konkordátu souhlasícímu uznání a jednotlivým nepatrným ústupkům, nezměnilo se nic ve správě fondu náboženského a přísluší tato správa posud zeměpanským úřadům (dvorní dekret ze dne 17. ledna 1792), a vliv biskupů na ni obmezen jest tím způsobem, že mohou dáti se zastupovati komisařem při ročním předchozím rozpočtu řečeného fondu.

§. 39. Jméni každého kostela a církevního ústavu buď od jmění prebendního odděleno, zvláště o sobě spravováno a účtováno.

Tento předpis jest sice v nejvyšším rozhodnutí ze dne 3. října 1858, avšak bylo třeba jej zde opakovati, protože v některých zemích, na př. v Haliči a Bukovině posud není uskutečněn. Ostatně osvědčila se nutnost, aby vlastní jmění zádušní odděleno bylo od jmění prebendního (t. j. jmění chrámů páně a církevních ústavů od jmění úřadů církevních, beneficií) již z té příčiny, protože netoliko věnování, jež státu sluší chrániti, na obou stranách jest jiné, ale i co do obou podstat prospěchy a závazky patronův a obcí jsou rozdílny.

§. 40. Právní závazky, které leží na jmění zádušním nebo prebendním, plniti se mají nejprve z užitků, a teprv kdyby užitky nestačily, z podstaty jmění.

Jsou-li tu však kromě jmění zádušního a prebendního i jiní povinnici, tedy plněny buďte dotčené závazky jen z té části podstaty jmění, jejichž užitek není potřebí na zapravení jdoucích potřeb kostela neb prebendy; zbytek nechť dají ostatní povinnici dle míry svého závazku.

Tento paragraf rozhoduje otázku, která dosud byla za spornou považována jak na poli práva obecného tak na poli soukromého rakouského práva církevního. Toto rozhodnutí, s nímž ostatně souhlasí ustanovení zemských, v novějším čase zdělaných zákonů o stavbách kostelních a farních, shoduje se právě tak se všeobecnými zásadami právními jako s obvyklou praxí administrativní. Co do podporných, v druhém odstavci jmenovaných povinniků pomýšlelo tu hlavně na patrony kostelní a obce kostelní.

§. 41. Správa jmění kostelů a ústavů církevních při nich zřízených (fundací a fundacím podobných) zařízení buď vůbec tak, aby v ní měl účastenství správce kostela a zastupitelstvo těch, kteří jsou povinni, kdyby jmění nestačilo, zapravovati náklady na potřeby kostelní, a kteří jsou subsidiárně právi ze závazků kostela nebo církevního ústavu.

§. 42. Podlé pravidla, vyřknutého v §. 41., spravovati mají jmění kostelů farních společně správce fary, osada farní a patron kostela.

§. 43. Pravidla, daná v §§. 41. a 42., provedena budou šíře zvláštním zákonem.

§. 44. Správa jmění biskupského, kapitolského a klášterního řídí se bez újmy státního práva dohledacího (§. 38.) dle nařízení v té příčině ve statutech vydaných.

Stran správy jmění biskupského, kapitolského a klášterního ukazuje se zde na platná, ve statutech vydaná nařízení (srovnej nejvyšší rozhodnutí ze dne 3. října 1858 o jmění klášterním a zároveň podaný návrh, kterak zevnitřní poměry právní církevních korporací uspořádati). V těchto statutech zahrnutá ustanovení spolu se všeobecným pravidlem §. 38 a zvláště s předpisem §. 51. tohoto zákona, o němž později bude řeč, dostačí úplně k uhájení státního dozoru a státního vlivu.

§. 45. V mezích ustanovení výše položených zachovává se biskupům a jich náměstkům účastenství ve správě jmění církevního v jich okrěslku se nacházejícího, které jim

dle nařízení církevních přísluší, pokud tato nařízení nejsou zákonům státním na odpor.

Tento paragraf se shoduje se všeobecnými zásadami nového zákonodárství. Dle těchto zásad nebude biskupům vůbec zabráňováno, aby i na přístě vydávali předpisy stran správy jmění zádušního, pokud se osvědčují nutnými na uhájení církevního dozoru; budeť toliko i zde, jako vsude, vedlé předpisů církevních šetřiti též ustanovení, kteráž vytknul stát se svého stanoviska a ve svém prospěchu. Pokud státu se jest vkládati, podmiňují a omezují veřejné ohledy; dále, než kam sahá toto hledisko, stát nejde, zůstává příslušný řád, jakožto vnitřní záležitost církevní, úřadům církevním.

§. 46. Jmění prebendní spravovati náleží duchovním poživatelům prebend pod dohledem patronů a pód vrchním dohledem biskupův a státu (§. 38.).

Nařízení, vydaná o povinnosti osad farních, opatrovati stavení prebendní, zachovávají se v platnosti.

Ustanovení tohoto paragrafu shoduje se s ustanovením §. 14. biskupských předpisů z roku 1856, vyhrazuje však výslovně společný dohled patronů a s §. 38. se shodující vrchní dohled státu.

§. 47. Nadání církevní spravovati budou i přístě orgánové církevní.

Vzešla-li by pochybnost, jestli některé nadání pouze církevní, rozhodne o tom v poslední instanci ministr záležitostí duchovních.

Tento paragraf navrácuje potud právo před konkordátem platné, ješto výslovně ministroví záležitostí duchovních vyhrazuje rozhodnutí, vzejde-li pochybnost, jestli některé nadání pouze církevní. Dle tohoto staršího práva příslušel státní dohled na všecka nadání bez rozdílu úřadům politickým, toliko stran duchovních nadání bylo dříve s ordinariáty se dohodnouti (dvorní dekret ze dne 21. května 1841, čís. 15759); rozhodovati, má-li nové nadání se přijmouti, má-li se změnití neb zrušiti, kterak fond nadací se má uložití a spravovati, pak o to se postarati, aby úřad politický a kdož nadání užívá, povinnosti své plnili, to vše přísluší úřadům správním, co do duchovních nadání po umluvení se s ordinariátem. Za tou příčinou bylo se biskupům vysloviti o tom, pokud nadání duchovní mají se přijmouti, zmenšiti neb obměnití, dále bylo jim bdíti, aby závazkům nadacím se strany osob duchovních zadost bylo činěno atd.

§. 48. K vysvědčení právních jednání, týkajících se nějakého kostela nebo církevního ústavu, potřebí podpisu správce kostela a nejméně dvou členů zastupitelstva v §. 41. jmenovaného.

Tento §. obsahuje na prospěch všeobecného styku učiněné ustanovení, kteréž ostatně i s dosavadním obyčejem se shoduje a na každý způsob nutným bylo, pokud v §§. 41. a 42. vytknuté zásady uskutečnití se mají.

§. 49. Stala-li by se nějaká větší změna v podstatě jmění zádušního, prebendního nebo fundančního, oznámeno to buď ihned státní správě záležitostí duchovních.

Toť souhlasí s právem posavadním, doplňujíc je toliko v tom směru, že nastalou změnu nutno ihned oznámiti. Ostatně osvědčuje se ustanovení tohoto paragrafu jen prostředkem, aby v §. 38. vytknutá práva státu byla zachována.

§. 50. V příčině ukládání pod úroky jmění zádušního a prebendního, též jmění církevních ústavů (fundací a zřízení podobných), pravidlem jest, co se týče ukládání a výmink zjištění, to, co nařízeno ku prospěchu osob pod zvláštní ochranou zákonů postavených.

Mají-li sobě vzájemně pomáhati kostely též diecése, může se po umluvení státní správy záležitostí duchovních a ordinariátů z příčin zvláštního zřetele hodných učiniti z tohoto pravidla výminka.

Tento paragraf obsahuje ve věci samé a částečně i v posavadním právu se zakládající pravidlo, jež toliko třeba bylo jasně vytknouti. (Srovn. též §§. 8. a 14. biskupských předpisů z roku 1856.) Také závěreční odstavec vztahuje se na skutečnou, ač nikoli patričně uspořádanou obvyklost. Při půjčkách totiž kostela kostelu již nyní jak dle obecného tak dle rakouského práva církevního nepřihlíží se k tomu, aby byla vykázána jinak potřebná jistota pragmatikální (conc. Trid. sess. 21, c. 4 de ref. Dvorní dekrety ze dne 29. ledna, 1. dubna, 10. května, 19. srpna 1783 a m. j.). Mimo to v jednotlivých zemích, zvláště v Čechách následkem toho, že jmění církevní posud spravují úřady patronátní, stalo se zvykem, že jmění všech pod týž patronát postavených kostelů nejen hromadně se spravuje ale i právně za jedině jmění se považuje (tak nazvané konkrétní jmění zádušní). Podobné poměry jsou v Solnohradsku. Za tou příčinou v obou zemích, zvláště však v Čechách, ději-li se stavební opravy na kostelích sou-

patronátních, všechny útraty bývají zapravovány z dotčeného jmění celkového, kdežto dle zákona k tomu se má upotřebiti jen jmění kostela, kterýž opravy stavební potřebuje, a jmění filialních, kanonickým svazkem s ním sloučených kostelů (nechat již téhož aneb jiného patronátu). Státní správa také nikdy řečené obvyklosti neschvalovala, spíše nejednou prohlásila, že takto upotřebeně jmění neodvislých kostelů soupatronátních vždy se jen osvědčuje půjčkou kostelu, jemuž jí potřebí, a že právě proto takovou výpomoc považovati nelze za plnění nějakého závazku zákonitého, nýbrž že zůstává se jen svobodně vůli správy zádušní. Toto stanovisko jest v §. 50. zachováno, kdežto zároveň tím, že při půjčkách kostela kostelu nežádá se výkazu pragmatikální jistoty, umožněno jest, aby posavadní obvyklost v platnosti zůstala za patričního objasnění skutečných poměrů a obmezila-li se na kostely téže diecése.

§. 51. Co ustanoveno v nařízeních ministeriálních, vydaných dne 20. června 1860, (č. 162 zák. říšsk.) a dne 13. července 1860 (č. 175 zák. říšsk.), o prodeji a zavazování jmění katolických kostelů, prebend a duchovních ústavů, má i přistě platnost, až na to, že k takovému prodeji neb zavazování potřebí jest schválení kurie papežské.

Ministeriální nařízení ze dne 20. června 1860 ř. z. čís. 162 a ze dne 13. července 1860 ř. z. čís. 175 obsahují podrobnější ustanovení o instancním poměru, v němž správě státní článkem XX. konkordátu výslovně vyhrazené schválení prodeje a většího zavazování statků církevních se vykonává, jakož i o příslušných formálnostech. Ješto ustanovení tato zúplna dostačují prospěchům státu, zůstávají v §. 51. výslovně v platnosti, výjma jedině ona ustanovení, dle nichž k takovému prodeji neb zavazování potřebí jest schválení papežské kurie. Tato výminka (nepřihlížíme-li k tomu, že před konkordátem nikdy v Rakousku nebylo upotřebováno kanonických ustanovení stran prodeje a zavazování statků církevního) jest tím odůvodněna, že státní moci jest vždy jednati jen s církví v jejím teritoriálním trvání uvnitř obvodu státního; avšak při tom nebude dle všeobecných zásad (II) biskupům bráněno, aby i budoucně ve všech případech, kde toho potřebu shledají, o schválení papežské kurie k jednotlivým prodejům a zavazování se ucházeli, jen že na tomto vnitřním výkonu církevním nebude již záviseti platnost řízení pro zevní obvod práva.

§. 52. Až do vydání zvláštních zákonů o spravování jmění zádušního a prebendního (§§. 37. a 43.), ustanoví se to, čeho k uvedení tohoto zákona ve skutek bude potřebí, způsobem nařízení.

§. 53. Pomine-li některé církevní společenstvo nebo zřízení, které má své zvláštní jmění, případně to jmění fondu náboženskému, ač není-li nějakým nařízením fundacním ustanoveno, nač se má obrátiti.

Posud byl v Rakousku bez odporu v platnost uváděn nárok státu na jmění církevní, když se uprázdnilo, kterýžto nárok v obecném právu za sporný jest považován.

§. 54. Může-li se dle toho, co z důchodů církevního jmění po mnohá léta přebude, s jistotou míti za to, že jmění k účelům církevním věnovaného v plné míře nebude potřebí, tedy může státní správa záležitosti duchovních po vyslyšení ordinariátu naříditi, aby část jmění, přiměřená tomu, co v průměru roční přebytek činí, obrátila se na jiné účely církevní, k jichž uhrazení není dostačného nadání.

Však v případě takovém má se předsejítí tak, aby žádná osoba církevní nebyla zkrácena v právě k požitkům, kteréhož byla již nabyta.

V nížádné pak případnosti nedopouští se, aby takovým nařízením porušilo se nějaké průkazné ustanovení nadcího listu.

Ustanovením tohoto paragrafu nemá nastati všeobecná revise stavu jmění církevního s toho stanoviska, pokud rozličná věnování jsou zbytečná nebo nevyhnutelná, ale mají jim odstraněny býti jednotlivé, zvláště nápadné nesrovnalosti. Tak na př. není to věcí řídkou, že jednotlivé malé kostely neb kaple, jež ani nejsou kostely farními, místa zázračná, kostely poutnické a pod. mají značné, dary a sbírkami povstale jmění, jehož úroky, protože potřeby takového ústavu církevního přirozeně jsou velmi skromné, většinou nedotknuty zůstávají a proto stále se hromadí a na úroky znova ukládají tak že jmění těchto ústavů stále vzrůstá, kdežto nezřídka fara, k níž náležejí, není s to uhraditi nejnnutnější své potřeby. Poměrům takovým má se vyvarovati ustanovením §. 54., kteréhož ostatně aby libovolně se neupotřebovalo, všemožnými výhradami jest postaráno (zvláště též potřebí vyslyšeti sůčastněný ordinariát).

§. 55. V příčině rozepří, vzešlých o povinnost, přispívati k účelům náboženským, když se takového příspěvku na někom žádá z obecného důvodu, že přísluší k některé osadě církevní, rozhodují úřadové správní řádným postupem

instancí, žádá-li se však toho příspěvku z nějakého zvláštního titulu, rozhodují o nich soudové.

Pakli by se takového příspěvku žádalo z titulu patronátního, řídí se příslušnost, rozhodovati o tom, dle nařízení zvláštních v té příčině vydaných (§§. 33. a 34.).

§. 56. Kdykoli vzejde nějaká rozepře o příspěvek k účelům náboženským, mohou úřadové správní, vyhledává-li toho pilná potřeba správy duchovní, učiniti opatření prozatím dle posavadního pokojného držení, anebo, nebylo-li by lze tohoto držení ihned vyhledati, dle skutečných a právních poměrů sumovně vyhledaných.

§. 57. Bez ujmy toho, co výše ustanoveno, zachovávají se v moci své nařízení, vydaná v každém království a v každé zemi s strany zřizování a udržování katolických kostelů a stavení prebendních v dobrém způsobu, též s strany opatrování kostelních paramentů, náradí a jiných potřeb.

V záležitostech právě jmenovaných mají také budoucně úřadové správní učiniti náležitá opatření, aby výlohy potřebné přišly k zapravení, a to, má-li k nim něčím přispěti některý fond veřejný, z povinnosti úřadu, nežádá-li se však na fondu veřejném ničeho, k požádání stran.

Zvláště jestli těch, kteří jsou povinni přispívati, více, má úřad správní naříditi ústní jednání (řízení konkurenční), při kterémž se má na jisto postavití, jestli těch výloh skutečně potřebí, a potom se má hleděti přivéstí všechny účastníky k tomu, aby se shodli, jak se mají ty výlohy zapraviti.

Není-li lze takového shodnutí přivéstí k místu, tedy budíž o povinnosti, o kterou jest spor, podlé skutečných a právních poměrů při jednání nebo po jednání vyhledaných pravidelným pořadem instancí rozhodnuto, a to dle povahy okolnosti buď s konečnou platností nebo jen prozatím (§§. 55. a 56.).

Ustanovení §§. 55. až 57. pořádají řízení a příslušnost v rozepřích o příspěvky k účelům náboženským. Celkem shodující se s nynější praxí osvědčují se nutnými jen proto, že posavadní předpisy jsou nedostatečné a nejasny. Předpisy tyto jsou dílem jen pro jednotlivé země vydány, dílem se

osvědčují zejména co do správní příslušnosti tak nedostatečnými, že neřídka zavdaly podnět k rozepřím o příslušnost. Nová pravidla o příslušnosti shodují se všeobecnými, u nás platnými zásadami o vzájemném poměru administrativně soudcovské a civilně soudní příslušnosti. Aspoň na poli správních rozepří odstraní se částečně novými ustanoveními o řízení všeobecně pocítovaný nedostatek předpisů o tom, která v správních záležitostech právních dlužno předsejiti; podrobnější pak ustanovení budou moci vydána býti teprva v souvislosti se zákonodárstvím o správním dvoře soudním. Zvláštní ustanovení §. 57. vztahuje se na zemské již shora podotknuté zákony, vydané v letech 1863 až 1868 na základě §. 18, II, 2 zemských řádů a obsahující dílem věcné dílem formální předpisy o církevních poměrech konkurenčních. Jednotlivě sem patří: pro Korutany zákon zemský ze dne 28. května 1863, 27. července 1864; pro Vorarlberk zákony zemské ze dne 25. června 1863 a 16. března 1866; pro Pomoří zákony zemské ze dne 9. července 1863 a 18. října 1868; pro Krajinsko zákon zemský ze dne 20. července 1863; pro Slezsko zákony zemské ze dne 15. listopadu 1863 a 18. ledna 1867; pro Gorici zákon zemský ze dne 29. listopadu 1863; pro Moravu zákon zemský ze dne 2. dubna 1864; pro Stýrsko zákon zemský ze dne 28. dubna 1864; pro Halli zákony zemské ze dne 15. srpna 1866 a 2. února 1867. V §. 57. vyloučené ustanovení o řízení shoduje se nejen s posavadní praxí, ale i se zemskými zákony, kde byly vydány.

§. 58. Tímto zákonem nemění se nic v nařízeních o posloupnosti v dědictví ze zákona po světských duchovních.

Zde zůstávají v platnosti zákonitá ustanovení o posloupnosti v dědictví po světských duchovních. Jak známo nařizují, aby dědičná pozůstalost po duchovním trvale u kostela ustaveném (biskupové, kanovníci, faráři, lokalisté, jednoduší beneficiáti, sboroví vikáři a osazení kaplani) po třetině připadla příslušnému záduší, chudým a příbuzným, pozůstalost po duchovních ne trvale ustavených (kooperátoři, provisoři, dočasní administrátoři, výpomocní kněží, votivantové, duchovní ustanovení ve světských úřadech) třetinou chudým, dvěma třetinami příbuzným. (Dvorní dekrety ze dne 29. dubna 6., 7. a 8. května 1789, 6. února 1792, 17. září a 27. listopadu 1807, 29. ledna 1816.)

§. 59. Příjmy z uprázdněných prebend světských duchovních jdou do náboženského fondu.

Nařízení, dle nichž prebendy některých korporací světských duchovních byly z tohoto pravidla vyjmuty, zrušují se.

V tomto §. zůstává platným ustanovení, dle něhož interkalárie uprázdněných úřadů duchovních jdou do fondu náboženského (dvorní dekrety ze dne 28. října 1783, 20. srpna, 28. září 1787, 24. března 1801 a m. j., pak článek XXXII. konkordátu) a — v druhém odstavci — se ustanovení to rozšiřuje na případ z téhož pravidla posud vyjmutý. (Srovn. i §. 29 zákona o vyměrování příspěvků k náboženskému fondu.)

VIII. Co se týče státního dohledu ku správě církevní.

§. 60. Státní správa záležitostí duchovních má k tomu přihlížeti, aby organové církevní z mezí své působnosti nevykročovali, a jak tomuto zákonu, tak i nařízením dle něho od úřadů státních vydaným každému požádání moci tohoto zákona od nich učiněnému dosti činili. K tomu konci mohou úřadové užiti pokut peněžitých v míře majetku přestupcovu přiměřené a jiných prostředkův donucovacích dle zákona dovolených.

Co do státní dohledky na správu církevní (VIII. §. 60) vyloučena jsou tatáž ustanovení, která mají platnost stran jiných sborů samosprávných, jsou-li zároveň privilegovanými korporacemi veřejnými (jako na př. místní obce). V celém zákoně — nepřihlížeje k §. 26 — vyhnuto se tomu, aby jednotlivé přestupky zvláštní sankce byla ustanovena i přijato stran toho pouze všeobecné nařízení na konci §. 60. Skutečně by takovéto zvláštní sankce dodávaly zákonu náteru nevráživosti, jednak by — vůči platné, zvláště v císařském nařízení ze dne 20. dubna 1854, ř. z. čís. 96 odůvodněné moci správní — naznačovaly spíše zmenšení než zvětšení pravomocnosti státní.

Zákon, daný dne 7. května 1874,

jímžto se vyměřují příspěvky k náboženskému fondu na uhrazení potřeb na účely církve katolické.

(Zák. říšský, vyd. dne 13. května 1874 Č. XVI. č. 51.)

Předloženým zákonem má dvojího účelu býti dosaženo: předně má přispívání majitelů prebend k fondu náboženskému formálně se uspořádati, souměrněji a spravedlivěji se zaříditi; za druhé tím, že rozmnoží se příjmy fondu náboženského, mají získány býti prostředky na zlepšení důchodů

správce duchovním. Reforma dosavadního zákonodárství jest nutnou nyní, kde za příčinou nového zákonodárství o právních poměrech církve katolické osvědčuje se potřeba, aby i systém vydajů z fondu náboženského byl přetvořen, případně aby tyto vydaje značně se zvýšily. Co do článku druhého, totiž hmotného účelu návrhu k zákonu, nastane potřeba, aby příjmy fondu náboženského se sesílily, hlavně za tou příčinou, že dotace správců duchovních se mají zvýšiti. Stát nemá ani prostředků ani povinnosti, aby v takovéto vydaje se uvázal. Naopak, ješto úlohy veřejné neustále vzrůstají, nutno spíše k tomu pracovati, aby posavadní subvence dlužným fondům náboženským ze všeobecných financí státních se zmenšila: v nížádném případě však nelze pomýšleti na zvýšení této subvence za tím účelem, aby důchod kněžský jí se zlepšil. Jakož doplácení kongruy formálně dosud nebylo povinností pokladny státní, nýbrž jen fondů náboženských, tak budíž i na dále, a nutno se jen o to postarati, aby do těchto fondů šly z pramenů církevních s důstatek vyšší příjmy, tak aby bylo lze zvýšené důchody z nich vypláceti. Za nynějších právních a hospodářských poměrů fondů náboženských sotva se dají jich příjmy rozmnožiti jinak než tím, že příspěvky k fondům náboženským se zvýší, případně uspořádají. Ze přísluší státu, aby vydal navrhované nařízení, jest nade všecku pochybnost. Tato příslušnost formálně vysvitá již z té okolnosti, že jde o to, aby se spovádal státem zavedený, státními zákony určitěji vyznačený, bez odporu právně platný poplatek; avšak příslušnost ta se dá i věcně odůvodniti. Jestli to jeden z historických důsledků veřejného postavení církve katolické v Rakousku, že stát ode dávna byl pečliv, aby hospodářské potřeby této církve byly zjištěny. Tato péče přešla v pevný systém, když založeny byly fondy náboženské, jimž vkomolené jmění zrušených klášterů se odevzdalo. Ješto těmito fondy jistá část veřejného jmění se vyloučila na nadání kultu katolického, bylo zásadně doznáno, že náklad na tento kultus, pokud není vlastními prostředky církevních ústavů zjištěn, tvoří část veřejného finančnictví, státního hospodářství. Ješto zřejměji vysvitá to stran nákladu, na něž i prostředky fondů náboženských nestačily a jež tudíž stálým podporováním těchto fondů ze všeobecných financí nutno bylo opatřiti. Rozepisuje-li se tedy — jakož se stalo, když zavedeny jsou příspěvky k fondu náboženskému, a nyní opět se má státi — za účelem tohoto veřejného nadání kultu katolického aneb, což jest totéž, na prospěch části veřejného, tomuto nadání vyhrazeného jmění (fondu náboženského) zvláštní poplatek, nemůže býti pochybn, že tu jde o záležitost veřejnou, případně o pravidlo státnímu zákonodárství příslušné.

S přivolením obojí sněmovny rady říšské vidí se Mi naříditi takto:

§. 1. Majetníci církevních prebend a řeholní komunity či společenstva povinni jsou dávatí nížepoložené příspěvky k fondu náboženskému na zapravení potřeb na účely katolické církve, zvláště na zlepšení příjmů duchovenstva na vinici Páně pracujícího předpisy posavadními vyměřených.

§. 2. Za měřítko při vyměřování příspěvku k fondu náboženskému pokládá se cena veškerého jmění prebendy nebo společenstva při vyměřování ekvivalentu poplatkového za základ položená, počítajíc v ni i fundace při prebendě neb společenstvu užívané, však vyloučíc bibliotéky a sbírky vědecké a umělecké.

Podlé toho nepočítají se části jmění nebo příjmy, z kterých se nevyměřuje ekvivalent poplatkový, ani při vyměřování příspěvku k fondu náboženskému.

Výminku z toho činí takové části jmění, z nichž ekvivalent poplatkový nevyměřuje se pouze proto, že majetník jich nebyl ještě deset let v jich držení; z takových částí jmění budíž příspěvek k fondu náboženskému ihned vyměřen.

Ješto příspěvek k fondu náboženskému se má zapravovati z důchodu prebendního, bylo by přirozeno bývalo vyměřiti jej také dle tohoto důchodu. Avšak tomu vadily obtíže zásadní i praktické. Přiznání jmění prebendního k účelům fiskálním jest mnohem spolehlivější než přiznání k účelům náboženským, zvláště k vyměření příspěvku k fondu náboženskému, ano nesprávnost tohoto dokázala se právě výsledky na základě onoho získanými. Dle toho pomýšleno přirozeně na to, aby nové příspěvky vůbec se nevyměřovaly na základě samostatném, nýbrž dle toho, jak vyměřují se poplatky státní, případně aby novému vyměřování základem bylo přiznání a ustanovení, jaké jest před rukama na vyměřování poplatků státních. Ve směru tom však nebylo nic příhodnějšího než opřít se o tak zvaný ekvivalent poplatkový, t. j. ekvivalent poplatků percentuálních za převádění majetnosti, jenž zapravuje se z majetku veškeré prebendy dle položky sazební 106 D. zákona ze dne 9. února 1850, ř. z. čís. 50, po případě dle zákona ze dne 13. prosince 1862, ř. z. čís. 89. Na vyměřování tohoto ekvivalentu poplatkového jsou velmi důkladné, dle podrobných předpisů zhotovené a finančními úřady opravené fase, jež vykazují

všecka na vyměrování poplatků vliv mající dáta. (Vzorce těchto fází, jež na jmění movité a nemovité, každé o sobě, dlužno zříditi, vydány byly jakožto přílohy k odstávci 10. nařízení ministeria financí ze dne 20. prosince 1862, r. z. čís. 102.) Pokud tedy na vyměrování příspěvku k fondu náboženskému přijato bylo totéž měřítko jako na vyměrování ekvivalentu poplatkového, mohlo se na vyměření jeho bez rozpaků použití fází, jež jsou před rukama, a tak přestalo nejen obšírné zařízení nového přiznávání na všechných důchodů prebendních, ale vyhnuto se též úplně vadě v opačném případě nezbytné, že by tentýž předmět rozličnými úřady rozličně byl ceněn, že by odhad jednoho úřadu úřadem druhým znova se zkoušel a posuzoval. — Že v prvním odstavci §. 2. děje se zvláštní zmínka o fundacích, zakládá se na tom, že co do ekvivalentu poplatkového k fundacím se hledí samým o sobě, případně že ekvivalent jmění fundačního se vyměruje zvlášť (s. p. 106 zákona poplatkového), kdežto pro příspěvek k fondu náboženskému nutno sloučiti je s jméním prebendním, protože rozmnožují důchod majitele prebendy. Vůbec vysvitá z ustanovení §§. 1. a 2., že příspěvek se vyměruje z celého jmění a že nehledí se k místu, kde částí jeho leží (vyjma případ v §. 3. vytknutý). Dle téhož pravidla jsou i faze pro ekvivalent poplatkového zařízení: „Přiznání má zahrnovati všecky jedné osobě náležející nemovité (po případě movité) věci bez rozdílu právní vlastnosti majetku, nechat majetek ten zakládat se na úplném neb neúplném právu vlastnictví neb na právu požitku neb užívání, a bez rozdílu, leží-li v rozličných zemích korunních neb okresích berničních“ (zák. popl. s. p. 106, D. 5, 6, a, e, a vynesení ministeria financí ze dne 30. března 1852, čís. 11213). Ustanovení závěrečného odstavce §. 2. odůvodněno jest úvahou, že příspěvek k fondu náboženskému zakládá se na jiném titulu než ekvivalent poplatkový a že dle povahy tohoto titulu skutečně trvají držebností nerozhoduje.

§. 3. Cizím církevním prebendám a společenstvům vyměří se příspěvek k fondu náboženskému podle ceny jejich nemovitého jmění, kteréž leží v zemích zdejších (§. 2.).

Tento paragraf zahrnuje ustanovení, ku kterým hranicím místním zákon má platnost. Kdežto totiž tuzemským majitelům prebend a řeholním společenstvům, jak právě dotčeno, příspěvek se vyměruje z jejich celého jmění, jsou zahraniční jen potud povinni přispívati, pokud jsou majiteli nemovitostí tuzemských. Vratislavskému knížeti biskupovi na př. vyměří se tedy příspěvek jen z nemovitostí, kteréž leží v Rakousku. Totéž zachovává se i stran ekvivalentu poplatkového a shoduje se vůbec se zásadami práva mezinárodního. Naopak se tuzemským majitelům prebend a společenstvům nevyměří pří-

spěvek z majetku zahraničných nemovitostí, třeba že příslušného důchodu se užívá v tuzemsku. Nepřihlížeje k němu jinému jest to již důsledek vyměrování příspěvku dle jmění.

§. 4. Správa záležitostí duchovních ustanoví po vyslyšení biskupů a hledíc k okolnostem místním, onu částku jmění, kteráž, majíc uhraditi výživu osob duchovních podle jich stavu náležitou, má býti příspěvku k fondu náboženskému zproštěna.

Řeholním společenstvům, jichž účelem jest podle statut, opatrovati chudé nemocné, ponechají se mimo to od příspěvku osvobozeny také ty příjmy, o nichž se prokáže, že se jich k tomu účelu užívá.

Totéž platí o příjmech, kteréž některé společenstvo řeholní obrací na účely církevní či duchovní, pokud, kdyby nebylo takového společenstva, musily by se zapraviti z fondu náboženského, anebo je obrací na účely veřejného vyučování, jež vláda sledá za potřebné.

Zde zřejmě vystupuje do popředí myšlenka, že ačkoliv za měřítko se použilo podstaty jmění, přece jde o dávku na příjmech založenou. Ustanovujeť se totiž, že od příspěvku k fondu náboženskému se osvobozuje jen dle příjmu, totiž jen tak, že osobám duchovním podle jich stavu náležitá výživa (portio congrua) příplatkem se nesmí skrátiti. Kterak tato kongrua se uhradí, zdaž z užitků jmění k příspěvku zavázaného aneb z příjmů nezávislých na jmění základním a tedy nezavázaných k příspěvkům, jest jednodušné; pokud tou neb onou cestou nedosaženo náležitě kongruy, není též povinností k příspěvku. Tím způsobem na př. bude někdy nutno vyměriti příspěvek i z jmění prebendního velice skrovného, protože kongrua jest zajištěna velkou stolou, sloužením mší atd.; naopak nebude i při značném jmění prebendním odůvodněna povinnost k příspěvku, pokud užitek jeho majiteli prebendy, k jiným pramenům příjmu neodkázanému, právě jen kongruu poskytuje. Ustanoviti kongruu vyhrazeno bylo způsobu nařízení, dílem proto, že případná suma jen v dorozumění s biskupy a nikoli vsudy v stejné výši vyměřena býti může, dílem proto, že právě účelem zákonodárství jest, aby přihlíželo ku zvýšení posavadních příjmů pravidelných, a že následkem toho bude jen prozatím lze ustanoviti novou kongruu na základě přibližného rozpočtu příštích příjmů fondu náboženského, kdežto konečné ustanovení této číslice

státí se může jen po důkladných zkušenostech, jak výnosným se nový příspěvek osvědčí.

§. 5. Společenstvům řeholním vyměřeny buďte příjmy, které z důvodu církevní kongruy (§. 4.) zůstatí mají příspěvku zproštěny, v sumě všech částek, které náležejí úřdům korporace dle jich církevního stavu za kongruu. Totéž má platnost o korporacích světských duchovních, které mají dotaci nedílnou (*mensa communis*).

V té i oné případnosti vpočtěn buď každému údu korporace i takový příjem prebendní, jež béře odjinud nežli od společenstva.

§. 6. Pravidla, dle nichž se mají pro vyměření kongruy (§§. 4. a 5.) počítati příjmy a vydání osob duchovních, ustanoví se po vyslyšení biskupů způsobem nařízení.

Dle tohoto paragrafu ustanoví se způsobem nařízení též zásady, dle kterých za příčinou vyměření kongruy určí se příjmy a výdaje osob duchovních. (Srovn. také §. 15.) Také pravidla v tomto směru dosud platná vydána byla způsobem nařízení. Jsouce velmi důkladná poskytují novému stanovení pravidel dokonalé vzory. Jednotlivě bude při tom zodpovídati hlavně tyto otázky: dle kterých zásad se má ceniti výnos poinnosti, dle kterých průměrů vyceniti sluší proměnlivé příjmy, které dluhy lze odpočítati, zvláště pokud u polnosti přihlížeti dlužno k vydání na hospodaření, vůbec k vydání nutnému, aby se dosáhlo užítku, kterak sluší ceniti stavební na příjmech zádušních váznoucí povinnost, pokud smí se odpočítati vydání na účely náboženské, vyučovací a dobročinné atd. Již toto vyjmenování svědčí, že by nebylo lze tato pravidla v zákon zahrnouti, pokud se přihlíží k podrobnostem, jež pořadem zákona stěží se dají přemoci. Má-li se kongrua ustanoviti, jest arciť dříve potřeba nové fasí; taktéž dlužno podati zvláštní příznání, po případě průkazy, jde-li o osvobození od ekvivalentu poplatkového; avšak tím nezruší se shora dotčená výhoda připojení k ekvivalentu poplatkovému, jednak proto, že fasí za příčinou průkazu kongruy má mnohem menší objem, než jaký by musila míti fasí na vyměření příspěvku, jednak proto, že bez fasí lze se obejítí ve všech případech, kde nejdě nade všecku pochybnost o ztenčení kongruy. Ostatně podají průkazy na osvobození od ekvivalentu poplatkového i zde vzácných pravidel, ačkoliv nemohou z úplna dostačiti za tou příčinou, poněvadž dotčené osvobození prozatím nastane vůbec jen u příjmů 315 zl. rak. měny aneb menších. (Z. pop. s. p. 106 D, 2. e.)

§. 7. Tu, kde k doplnění kongruy (§§. 4. a 5.) dává se subvence z fondů veřejných, nevy měruje se příspěvku k fondu náboženskému.

§. 8. Příspěvek k fondu náboženskému vyměřen buď rovněž jako ekvivalent poplatkový vždy na deset let napřed.

Zde se ustanovuje, že příspěvek k fondu náboženskému sluší vyměřiti na totéž období desítileté, za něž ekvivalent poplatkový se zapravuje. Dle toho stanoví se v §. 9. a 10. sazby procentové ve výměře, v jakéž dlužno je zapravovati za dobu celých desíti let. Avšak §. 18 zase ustanovuje, že tato na deset let nejednou vyměřená suma se má spláceti ve lhůtách čtvrtletních napřed, jakož se to děje s ekvivalentem poplatkovým. Tím zřejmě přichází k platnosti zásada, že nehledíc k vyměření dle jmění, jde tu o běžný, na příjmech založený poplatek. Má-li se naleztí, kterak tudy příjmy jsou zavazeny, netřeba než procentové sazby §§. 9. a 10. zdvojnásobiti. Neboť ačkoliv příspěvek dle jmění se vyměřuje, tím že v §§. 9. a 10. ustanovená sazba procentní ihned dobu desíti let zahrnuje a že, počítajíc pět ze sta, dvacítileté úroky se rovnají kapitálu, rovná se dle §§. 9. a 10. vyměřené zavazení jmění polovičnímu zavazení příjmu ročního. Tak $\frac{1}{4}$ procentové zavazení jmění 20.000 zl., rozděleno na 10 let = ročně 25 zl., tedy = $\frac{2}{2}$ procentnímu zavazení ročních příjmů 1000 zl., pokud úroky z onoho jmění se počítají pěti ze sta. Desítiprocentové zavazení jmění 400.000 zl., rozděleno na deset let, = ročnímu zavazení 4000 zl., tedy = dvacítiprocentovému zavazení ročních, z onoho jmění jdoucích příjmů v obnosu 20.000 zl. atd. Výška procentních, v §§. 9. a 10. vložených sazeb ospravedlňuje se výškou příspěvku ve starších předpisech ustanoveného. Vůči těmto starším předpisům značí nové pravidlo, aspoň pokud jde o duchovenstvo řeholní, vždy ještě snížení příspěvku. Avšak zdálo se naprosto bez důvodu, aby od značného příspěvku k povšechnému účelu církevnímu osvobození byli beneficiáti světského stavu duchovního, mají-li příjmy mnohem větší než jest církevní kongrua, ano než bude na příště i zvětšena. Stupňování, kterého se drženo, ručí za to, že citelně budou zavazeni církevní hodnostové jen s dotacemi velmi bohatými. Ku zvláštním ohledům, odůvodňujícím, proč duchovenstvo řeholní poměrně silněji se zavazuje, hledí se v §. 10. Ohledy takovými jest jednak to, že duchovenstvo řeholní co do církevních úkolů nemá téhož významu jako duchovenstvo světské, jednak to, že pospolitým žitím řeholníků jest umožněno, aby s menšími důchody vycházeli.

§. 9. Za tuto dobu (§. 8.) činí příspěvek k fondu náboženskému vesměs:

z jmění až do . . .	10.000 zl.		$\frac{1}{2}$	procenta
" " mezi . . .	10.000	" a 20.000 zl.	$1\frac{1}{2}$	"
" " " . . .	20.000	" " 30.000	3	"
" " " . . .	30.000	" " 40.000	4	"
" " " . . .	40.000	" " 50.000	5	procent
" " " . . .	50.000	" " 60.000	6	"
" " " . . .	60.000	" " 70.000	7	"
" " " . . .	70.000	" " 80.000	8	"
" " " . . .	80.000	" " 90.000	9	"
z každého jmění výše 90.000	"	"	10	"

Ze zde neustanovena nižší hranice povinnosti k příspěvku, zakládá se na tom, že, jak shora dotčeno, nesluší osvobozovati od příspěvku dle jmění, nýbrž dle příjmů, a že proto povinnost k příspěvku právě tak často může nastati u jmění poměrně malého, jako nenastati u jmění poměrně velikého, dle toho právě, jsou-li příjmy veliké či malé.

§. 10. Příspěvků k náboženskému fondu výše ustanovených není dovoleno vyměřovati úhrnkem.

Výslovné ustanovení tohoto §. osvědčilo se proto nutným, aby bylo zabráněno obcházení povinnosti k příspěvku způsobem dosud obvyklým.

§. 11. Příklad-li na jevo, že by příjem některé duchovní osoby nebo korporace nad církevní kongruu (§§. 4. a 5.) nadané, kdyby se příspěvek k fondu náboženskému vyměřil v sumě zákonem ustanovené, padl pod kongruu, budiž příspěvek dotčený odepsán buď celý nebo přiměřená část příspěvku.

§. 12. Jestliže by v té době, na kterou jest příspěvek k fondu náboženskému vyměřen, trvale se rozmnožily nebo stenčily příjmy toho, kdo jest příspěvkem povinen, aneb by se rozmnožilo neb stenčilo jmění, kteráž bylo při vyměřování příspěvku za základ položeno, má to na povinnost přispívati, účinek jen dotud, pokud takovou změnou příjmy toho, kdo jest příspěvkem povinen, zvýší se nad sumu, která činí kongruu církevní, anebo, připočtouc k ní příspěvek zákonem vyměřený čili nic, stenčí se pod tuto sumu.

V onom případě vyměří se potomně příspěvek za ostatní část doby desetileté, v tomto případě pak odepíše se příspěvek buď celý nebo přiměřená část příspěvku.

Sleví-li se někomu na čas na císařských daních, může se mu také sleviti na příspěvku k fondu náboženskému.

V §§. 11. a 12. hledí se k příjmům o sobě. V §. 11. pojednává se případ, kde příjmy o sobě jdou sice nad církevní kongruu, avšak příspěvkem v zákonitě výši vyměřeným by padly pod kongruu. Dle zásady v §. 4. vytknuté rozumí se samo, že v případě takovém sluší příspěvek potud odepsati, pokud se to osvědčuje nutným, aby kongrua zůstala celá.

§. 12. ustanovuje, pokud se přihlíží ku změnám, v době vyměřeného příspěvku povstalým na jmění neb příjmech toho, kdož příspěvkem jest povinován. I zde obzvláště se zákon provésti zásadu, že hranice povinnosti k příspěvku ve všech případech se má naznačiti kongruou, ale také jen kongruou.

§. 13. Příspěvek k fondu náboženskému vyměřen buď, nehledíc k dobám interkalárním.

Tento §. souhlasně se zásadou o ekvivalentu poplatkovém stanoví, že příspěvek dlužno vyměřiti, nehledíc k dobám interkalárním. Ustanovení takového vyžaduje již prospěch nepřetržené řádné správy, mimo to však též okolnost ta, že jest přece jednotlivý statek prebendní, jehož příjmy interkalární výmínečně nejdou do fondu náboženského, jako se to na př. děje s lenními statky arcibiskupství olomouckého. Kromě toho sluší uvážiti, že příspěvky k fondu náboženskému určeny jsou na jiné nadání (§. 25) než interkalárie o sobě.

§. 14. Příspěvek k fondu náboženskému vyměřuje politické řízení zemské té země korunní, v kteréž ten, kdo jest příspěvkem povinen, řádně bydlí, aneb v kteréž v případě v §. 3. uvedeném leží jmění nemovité, z něhož se má příspěvek dávatí.

Vyměření děje se podlé fasí majetku, zdělaných za příčinou předepsání ekvivalentu poplatkového a podlé dát od úřadův finančních na jisto postavených. Co se pak týče částí jmění, v příčině kterých nenastala ještě povinnost, zapravovati ekvivalent poplatkový (§. 2., post. 3.), buďtež k vyměření příspěvku k náboženskému fondu zvláštní fase zdělaný a ve lhůtě způsobem nařizovacím ustanovené řízení zemskému předloženy.

Tyto fase obsahujtež všechna data, ježto předepsána jsou při vyměřování ekvivalentu poplatkového.

Z ustanovení §. 14. zvláště jasně vysvitá, jakých praktických výhod se dosáhne připojením k ekvivalentu poplatkovému. Také v ustanoveních §. 16. není nic jiného, než kterak předpisů o témže poplatku upotřebiti se má u příspěvku k fondu náboženskému.

§. 15. Spůsobem nařízení ustanoví se (§. 6.), které výkazy zvláště se mají předložiti, když má býti některé jmění z příčiny v §. 4. uvedené příspěvku k fondu náboženskému zproštěno zcela nebo z části.

§. 16. Co ustanoveno jest v nařízeních o ekvivalentu poplatkovém, kterak ten, kdo podá fasi, z toho odpovídá, že v ní vše jest dle pravdy udáno, má platnost také s strany toho, co se udá za příčinou vyměření příspěvku k náboženskému fondu nebo osvobození od něho (§§. 14. a 15.).

Kdo by zamlčel nějaké jmění nebo příjmy, kteréž by mohly míti účinek na vyměření příspěvku k fondu náboženskému, pokutován bude dvojnásobnou sumou toho, oč tento příspěvek byl neb mohl býti zkrácen.

§. 17. Rekurs u věcech, týkajících se vyměření příspěvku k náboženskému fondu, jde k ministroví záležitostí duchovních.

Tento rekurs podán buď řízení zemskému ve čtyřech nedělích od toho dne, kdy nařízení neb rozhodnutí popírané bylo popírajícímu dodáno, a nemá odkladacího účinku.

§. 18. Příspěvek k fondu náboženskému placen buď ve čtvrtletních částkách napřed k ruce hlavní kasy té země, v kteréž byl vyměřen (§. 14.).

§. 19. Ze zadrželých příspěvků k fondu náboženskému zapravovány buďte pětiprocentní úroky z prodlení od toho dne, kterého k placení dospějí (§. 18.).

§. 20. Když nastane nové desetiletí (§. 8.) a příspěvek k fondu náboženskému nebyl by na ně ještě vyměřen, tedy zapravován buď prozatím dále příspěvek na minulé desetiletí vyhledaný s výhradou potomního vyrovnání.

§. 21. Příspěvky k fondu náboženskému, též propadlé úroky z prodlení a pokuty dobývají se týmž způsobem jako daně a dávky císařské.

§. 22. Pokud příspěvky k fondu náboženskému nejsou přes tři léta zadrželé, přísluší jim a poplatkům vedlejšími k nim náležejícím zástavní právo ze zákona k užítkům z nemovitého jmění prebendy nebo řeholní komunity příspěvkem povinné, kteréž jde za veřejnými dávkami a poplatky vedlejšími k nim náležejícími, má však přednost před každým pohledáváním z práva soukromého vzešlým.

Stanovené zde dobývání příspěvku cestou správní shoduje se s dosavadním právem (dvorní dekret ze dne 28. února 1788. 25. srpna 1792 a 17. října 1811).

§. 23. V případě konkursu zapraveny buďte příspěvky k fondu náboženskému a poplatky vedlejší, které nejsou přes tři léta zadrželé, hned po veřejných dávkách a poplatcích vedlejších k nim náležejících.

§. 24. Příspěvky k fondu náboženskému jdou přímo do kasy náboženského fondu té země, v kteréž byly vyměřeny (§. 14.).

§. 25. Tento zákon nabude platnosti dne 1. ledna r. 1875.

Od tohoto dne pomínou příspěvky, kteréž posud majetníci církevních prebend a řeholní společenstva k náboženskému fondu dávali.

Též pomíne od tohoto dne posavadní povinnost jmenovaných majetníků a společenstev, platiti alumnatikum (seminaristicum). V právu, které má náboženský fond k příjmům interkalárním uprázdněných prebend, tímto zákonem ničeho se nemění.

§. 26. Příspěvky k náboženskému fondu v tomto zákoně ustanovené vyměří se ponejprv na zbývající část doby desíleté (§. 8.), kteráž se dokoná dne 31. prosince 1880.

Pravidlem činí teď kongrua nově nadaného faráře (na farárech po roce 1782 zřízených) 420 zl., „nově nadaného“ lokalisty 315 zl., kooperatora 210 zl. „Staré nadaní“ faráři mají nároky jen na kongruu 315 zl. rakouské měny. Toliko u řeckokatolického duchovenstva v Haličí a Bukovině, a u duchovenstva v Dalmácii není rozdílu mezi „starými“ a „novými“ farami. Mimo to však jsou četné výminky z dotčených číslic; tak na př. v Dolním Rakousku má farář kongruu 630 zl., lokalisté 367 zl. 50 kr., kooperatori 257 zl. 50 kr.

Videňští faráři městští mají kongruu 1575 zl., jejich kooperátoři 367 zl. 50 kr., faráři na předměstích 840 zl., jejich kooperátoři 315 zl. V Čechách mají faráři pražští kongruu 630 zl., jejich kooperátoři 315 zl. V Dalmácii jest kongrua farářů 315 zl., lokalistů 210 zl., kooperátorů 152 zl. 50 kr. atd. Majíc na zřeteli zvýšení kongruy, vynasnaží se vláda zároveň, aby ve výměře kongruy dosaženo bylo větší souměrnosti. Rozdílů zakládati se budou přistě právě jen na poměrech místních, za stejných poměrů bude i kongrua stejná. Zvláště zmizí zastaralý rozdíl mezi „novými“ a „starými“ farami, fond náboženský — jakož bylo původním jeho účelem — již dávno není fondem určeným na potřeby nové zřízených far, jeho účel jest nyní zcela povšechný, k souboru hospodářských potřeb katolického kultu směřující, scházíť tedy již dávno každý důvod, aby, stanoví-li se nárok na kongruu, případně příslušná povinnost fondu náboženského, přihlíželo se k tomu, zdaž fara, o kterou jde, zřízena byla před Josefským regulováním far či potom. Na posavadní budgetní správě příjmů a vydání fondů náboženských něčeho se nezmění.

§. 27. Ministři záležitostí duchovních a vyučování a ministři financí uloženo jest, aby tento zákon ve skutek uvedli.

Zákon, daný dne 20. května 1874,

jenž se týče zákonného uznání společností náboženských.

(Zák. ř. vyd. dne 27. května 1874 Č. XXI č. 68.)

Dle ustanovení základních zákonů státních o právech konfesionálních, čl. 14.—16. základního zákona státního ze dne 21. prosince 1867, ř. z. čís. 142, sluší činiti rozdíl mezi jednotlivcem a náboženskými společnostmi: co do své osoby může každý — pokud to není na újmu povinnostem státního občana — jakémukoli vyznání se hlásiti a je v domácnosti své vykonati; také jest právem jednotlivce o to postarano, že každý může vejíti v právní poměry, na něž dle práva obecného vyznání působí vlivem svým. (Zákon ze dne 9. dubna 1870 ř. z. čís. 51.) Avšak dle článku 15. cit. přísluší jen „zákonitě uznaným církvím a společenstvem náboženským“ právo tvořiti korporace, vykonávati společně obřady veřejné, vůbec souhrn práv a výhod v řečeném článku vyznačených. Počet těchto „zákonitě uznaných církví a společenstev náboženských“ jest posud, jak byl svým časem v patentu tole-

rančním ze dne 13. října 1781 taxativně ustanoven (jen že od těch dob pojem „trpeného“ a pojem „vládnoucího“ vyznání se sloučily v pojem „zákonitě uznaných“ vyznání). Dle toho jsou zákonitě uznané církve a společnosti náboženské tyto: katolická (obřadu římského, řeckého a arménské), evangelická (vyznání augšpurkského a helvetského), řecká nesjednocená (řecká a armenskoychodní) a židovská. Arciť tu není vyloučeno, že i jiná vyznání mohou zákonitě uznána býti; avšak v zákonodárství našem není ani známky, kterakým způsobem toho lze dosíci. Přirozený prostředek, utvořiti totiž spolek, pro nějž by dle čl. 15. cit. dalo se dosíci práv korporacních, jest vyloučen dle §. 3. lit. a) zákona ze dne 15. listopadu 1867, ř. z. čís. 134. V těchto ustanoveních není zásada rovnoprávnosti vyznání k úplné platnosti přivedena. Dle této zásady nemůže sice kterékoli vyznání žádati, aby bylo zákonitě uznáno, avšak oprávněno každé vyznání, pokud jest s to vyhověti státním požadavkům touze měrou jako některé ze zákonitě uznaných vyznání. Takovým vyznáním dlužno nejen zásadní možnost uznání přírknouti, nýbrž i praktickou k tomu dráhu prokřestiti. V tomto směru vyplnití mezery posavadního zákonodárství a tím zásadu rovnoprávnosti vyznání k platnosti přivesti, jest úkolem předloženého zákona. Zákon ten vyhovuje ostatně nejen zásadě, nýbrž i citelné potřebě praktické. Mnohým obyvatelům území státního, ačkoliv co do politického vyznání na prsto nezávadným, nesmělo přírknouti se právo na utvoření náboženských společností. Křesťané nejprísnějšího života co do vyznání, jako na př. stoupenci církve anglikánské, členové Ochranných neb obcí bratrských atd. byli dosud přinuceni prohlásiti, že jsou „bez vyznání“, ač neuznali-li za dobré učiniti násilí vlastnímu svědomí a připojit se k nejbližší uznané společnosti náboženské (jako na př. v dotčených případech k evangelické církvi helvetského, případně augšpurkského vyznání); taktéž nemohly k platnosti přijíti sbory vyšlé z uznaných společností náboženských, třeba že zakládaly se na politicky nezávadných, na př. obřadních rozdílech. V těchto směrech vypomůže předložený zákon.

S přivolením obojí sněmovny rady říšské vidí se Mi naříditi takto:

§. 1. Vyznavači víry, kteráž nebyla posud zákonem uznána, uznání budou za společnost náboženskou pod těmito podmínkami:

1. Že jejich učení o víře, jejich služby Boží, jejich zřízení a zvolené jméno neobsahují ničeho proti zákonu nebo co do mravnosti závadného;

2. že se zřídí jistotně alespoň jedna obec náboženská podle toho zákona zařízena a že bude mít stálost.

Tyto požadavky jsou obsahu záporného a kladného. Ve směru záporném žádá stát od každé společnosti náboženské totéž, co žádá od každého jednotlivce a každé jiné korporace: aby nebyla na újmu řádu veřejnému a právům ostatních občanů státních, kterýžto požadavek v tomto případě má ještě platnost i stran práv vyznání jiných. Kladné požadavky mají svůj základ dílem v tom, že podle našich zařízení státních uznaným společenstvem náboženským jsou ponochány některé veřejné záležitosti (zvláště právo vésti matriku a prostředníkem býti v uzavírání sňatků), dílem jsou odůvodněny tím, že každému vyznání uznanému přísluší postavení výsadního společenstva veřejného, za kterouž příčinou požívá zvláštních veřejných poct a práv (úřední postavení jeho funkcionářů, správní opatření stran jeho jmění, zvláštní ochrana jeho nařízení pořadem trestního práva), avšak proto též převzítí musí zvláštní povinnosti veřejné. Vzhledem na řád veřejný jest přirozeno, že stát nemůže uznati náboženské společnosti, jejíž věro- nebo mravouka („učení o víře“), jejíž služby boží neb zřízení obsahují něčeho proti zákonům nebo co do mravnosti závadného (§. 1. č. 1.); taktéž pokud se přihlíží k právům ostatních občanů státních, zvláště jiných vyznání uznaných, jest přirozeno, že nelze uznati společnosti náboženské, v jejímž pojmenování, kdyby se připustilo, shledána by mohla býti urážka jinověrců (§. 1. č. 2). Označí-li se na př. křesťanská sekta, jako tak zvaní Svedenborgiani, „pravou církví Kristovou“ aneb činili dissidenti vyznání židovského nároku na jmeno „pravověrných“ (ortodoxních), obsahovala by takováto pojmenování, jsouce dovolena, urážku ostatních stoupenců křesťanského neb židovského vyznání. Ostatně bylo by tudy státu rozhodovati o sporech náboženských, což mu není ani na prospěch ani po chuti.

§. 2. Když se výminkám v §. 1. uvedeným učiní dosti, vyřkne ministr záležitostí duchovních, že společnost náboženská jest uznána.

Tímto uznáním stane se společnost náboženská účastnou všech práv, kteráž dle zákonů státních přísluší společnosti církevní a náboženským dle zákona uznaným.

§. 3. Čeho k tomu potřebí, aby se kdo stal příslušníkem některé uznané společnosti náboženské a jak se může k ní přistoupiti, ustanoví se zřízením společnosti.

§. 4. Ku zřízení obcí náboženských a okresů několik náboženských obcí obsahujících potřebí jest povolení státního, a taktéž ku každé změně v hranicích obcí a okresů.

§. 5. Aby se dalo povolení státní ku zřízení obce náboženské (§. 4.), potřebí prokázati, že obec má nebo že může způsobem dle zákona dovoleným opatřiti si prostředky dostatečné, z kterých by se zřídily náležité ústavy bohoslužebné, z kterých by se choval řádný správce duchovní a udělovalo se pořádné vyučování v náboženství. Pokud se k tomu nedá povolení, nemůže se obec náboženská zříditi.

§. 6. Není-li již obecným zřízením společnosti náboženské ustanoveno, jak má býti obec náboženská uvnitř zařízena, uspořádáno budiž toto zařízení statuty, kteréž mají v sobě obsahovati tyto články:

1. Mají se v nich poznačiti místní meze obvodu obecního;
 2. má se v nich ustanoviti, jak se má zřizovati představený obce, jakou má mít působnost a jaké odpovídání;
 3. má se určiti, jak se má ustavovati řádný správce duchovní a jiní církevní funkcionáři, a jaká mají práva i povinnosti;
 4. mají se v nich vyměřiti práva a povinnosti příslušníků obce, co se týče správy obecní, zvláště pak mají v sobě zdržovati ustanovení o právech volebních;
 5. má se vytknouti, jak se má konati a řídit vyučování náboženství a jak se má přímo k němu dohlížeti;
 6. má se v nich ustanoviti, jak se mají opatřiti prostředky na ekonomické potřeby obce, a
 7. jak se má předseděti, kdyby se měnil statut.
- Statuty mají se k žádosti za státní povolení ku zřízení obce náboženské (§§. 4., 5.) připojiti a předložiti ministrowi záležitostí duchovních ku schválení.
- §. 7. Má-li se obec náboženská zříditi z osob, které posud nepřislušely k té společnosti náboženské, tedy, obdrževše povolení (§§. 4., 5.), mají před politickým úřadem se prohlásiti, že k obci přistupují, a tento úřad má to

oznámíti představenému nebo správci duchovnímu opuštěné církve aneb společnosti náboženské.

Toto prohlášení má týž právní účinek jako prohlášení, nařízené v článku 6. zákona, daného dne 25. května 1868, (č. 49 zák. říšsk.), že někdo vystoupil ze společnosti náboženské.

§. 8. Členy obce náboženské řádně zřízené jsou všichni členové též společnosti náboženské v obvodu té obce bydlící.

Členové společnosti náboženské, kteří nebydlí v obvodu některé obce náboženské, pokládají se za členy nejbližší obce jejich vyznání.

Představenstvo obecní (§. 9.) má k tomu přihlížeti, aby členové obce byli chováni v evidenci.

§. 9. Do představenstva obce náboženské mohou povoláni býti jen ti členové, kteří jsou rakouští občané státní a jsou v plném požívání práv občanských.

Když představenstvo se ustaví, oznámeno to buď řízení zemskému.

Ku zřízení představenstva, jehož moc se má vztahovati k několika obcím náboženským, potřebí potvrzení ministra záležitostí duchovních.

§. 10. Správcem duchovním v obci náboženské ustanoven býti může toliko občan rakouský, jehož chování mravní a statoobčanské jest bezúhonné a jehož obecné vzdělání zjištěno jest alespoň tím, že dokonal studia gymnasiální.

§. 11. Ti, kdož mají právo, ustanovovati správce duchovní, jsou povinni, oznámíti po každé řízení zemskému, koho k tomu zvolili.

Řízení zemské může těmto oprávněncům námitky proti tomu oznámíti a důvody své (§. 10.) přivést.

Nenamítne-li řízení zemské ve 30 dnech po učiněném oznámení ničeho proti osobě vyhledané, může se bez závydy za správce duchovního ustanoviti.

Učiní-li řízení zemské nějaké námitky, lze se z nich odvolati k ministru záležitostí duchovních.

Nedá-li se odvolání místa, nemůže osoba vyhledaná za správce duchovního zřízena býti.

Měla-li by se působnost některého služebníka náboženského vztahovati k několika obcím náboženským, potřebí k tomu potvrzení od ministra záležitostí duchovních.

§. 12. Byl-li některý služebník náboženský vinen nalezen nějakým zločinem vůbec nebo nějakým činem trestným, pošlým ze zjištěnosti, urážejícím mravopoctnost nebo dávajícím příčinu k veřejnému pohoršení, nebo pozbyl-li správce duchovní rakouského občanství, tedy může vláda žádati, aby byl od úřadu odsazen.

Dopustil-li by se některý správce duchovní něčeho takového, že by to bylo veřejnému řádu na škodu, kdyby déle byl ponechán v úřadě, může vláda žádati, aby byl od vykonávání úřadu odstraněn.

Pakli by ti, jimž to vykonati přísluší, takového správce duchovního k požádání vlády v příhodné lhůtě neodstranili, pokládán buď úřad duchovní od něho spravovaný, co státu se týče, za uprázdněný, a vláda přihlížej k tomu, aby práce zákony státními na řádného správce duchovního vznešené spravovány byly nějakým jiným od vlády ustanoveným, a to dotud, pokud dotčený úřad duchovní nebude způsobem statoplatným nově obsazen.

Taktéž se může předejítí, kdyby řádný správce duchovní z nějaké jiné příčiny prací výše připomenutých nevykonával.

§. 13. Chtělo-li by se několik společností náboženských nebo jich zástupců jiným způsobem, než-li v obecném zřízení společnosti náboženské ustanoveno, k nějaké činnosti společné, trvalé nebo pomíjející, spojití, zvláště chtěly-li by o společných záležitostech nějaké usnešení učiniti, potřebí k tomu v jedné každé případnosti přivolení ministra záležitostí duchovních.

§. 14. K dobývání dávek rozvržených s přivolením státním rozepsaných a příjmů a platů služebníkům náboženským náležitých poskytne se pomoci státní.

§. 15. Státní správa věcí duchovních má k tomu přihlížeti, aby uznané společnosti náboženské, jejich obce

a zřizenci z mezí působnosti své nevykročovali a jak tomuto zákonu, tak i nařízením, kteráž úřadové státní dle něho vydají a čeho koli na nich dle tohoto zákona požádají, dosti činili. K tomu konci mohou jim úřadové pokuty peněžité jmění jejich přiměřené uložit a užití jiných prostředků donucovacích dle zákona dovolených.

Kladné požadavky státní zahrnuty jsou v §. 1. č. 2., pak v §§. 3.—15.; a oprávněnost k nim jest sama sebou zřejmá. Nejistí-li rozšířené v zemi vyznání aspoň jednu obec náboženskou, kteráž by měla stálost (§. 1., č. 2.), pak není též praktické potřeby, aby byla uznána. Tvořit obce místní a patřičně je organisovati (§§. 8—9.) odůvodněno jest již tím, že všecko, co ve státě činí nárok na uznání, mítí musí určitý tvar zevní; státu nelze vyjednávatí s vyznáními náboženskými, nýbrž jen s orgánismy církevními. Za tou příčinou jest zvláště o to postaráno, aby nemohlo býti pochybnosti, kdo přísluší ku kterému přiznání a ku které jeho obci (§§. 3., 8. a 9. ve spojení s ustanoveními zákona ze dne 25. května 1868, ř. z. čís. 49). Z téhož důvodu, uzná-li se vyznání, bude nutno k tomu přihlížeti, zdaliž a kterakým způsobem se má dle zřízení přistupovati k společenstvu náboženskému, jež má uznáno býti. Celkem vysvitá z ustanovení zákona, že požadavky státu, vůči společenstvům náboženským, o jejichž uznání příště půjde, nejsou větší než požadavky vůči společenstvům uznaným. Má to platnost hlavně stran požadavků vůči správcům duchovním a ostatním služebníkům církevním (§§. 11.—13.), jakož i stran ustanovení o donucovací moci státní (§. 15). Ustanovení o právu manželském nejsou přijata, ješto pro všecka křesťanská i židovská společenstva náboženská v platnosti jest manželské právo zákonníka občanského i nedá se očekávati, že budou uznána společenstva náboženská, jež nenáležejí ani ku křesťanství ani k židovství. Kdyby však přece se tak stalo, vejde v naznačeném směru v platnost analogie zákona ze dne 9. dubna 1870, ř. z. čís. 51 (zvláště §. 2. tamtéž).

§. 16. Tento zákon nabude platnosti toho dne, kdy bude vyhlášen.

§. 17. Ministroví záležitostí duchovních a vyučování a ministroví záležitostí vnitřních uloženo jest, aby ten zákon uvedli ve skutek.

Abecední seznam věcný.

	Stránka-
Administrátor na místě duchovního ke službě neschopného	
§. 9, 10	13, 19
Alumnatikum nemá se více platiti §. 25	51
Arcibiskup spravuje vnitřní záležitosti církevní §. 14	20
Arcibiskupské stolice, obsazování §. 3	12
Bibliotéky, viz: Knihovny.	
Biskup, jmenování §. 3	12
— jeho vyslyšení při rozepisování konkursu k obsazení míst kanovníckých §. 5	14
— jeho povinnosti při propůjčování nějakého místa §. 6	14
— může se odvolati z námitek od řízení zemského učiněných §. 6	15
— účastní se uvádění osob k církevním úřadům jmenovaných v příjmy §. 7	16
— spravuje vnitřní záležitosti církevní §. 14	20
— uděluje posvěcení §. 15	21
— povinen vynesení svá předkládati řízení zemskému §. 16	21
— jeho účastenství ve správě jmění církevního §. 45	34
— dohlíží k správě jmění prebendního §. 46	35
Biskupské jmění, správa §. 44	34
— stolice, obsazování §. 3	12
Břemena patronátní, pravidla §. 32	28
Císařské jmenování §. 3	12
Čin trestný, duchovním spáchaný, následky §. 8	17
— odsazení služebníků náboženských od úřadu §. 12	57
Činnost společná několik společností náboženských §. 13	57
Členové obce náboženské, řádně zřízené §. 8	56
Dávky osadníků, do jiné fary přeložených §. 21	23
— k účelům církevním §. 23	24
— žádané z příčiny patronátu, rozepře o ně §. 34	30
— dobývání pomoci státní §. 14	57
Desítiletí, na ně vyměřuje se příspěvek k fondům náboženskému §. 8, 20	47, 50

KNIHOVNA

Právnické fakulty UJEP
BRNO, Nám. 25. února 2

Stránka.

Dědictví ze zákona po světských duchovních §. 58	40
Diece, nové, zřívání §. 20	22
— změna v hranicích §. 20	22
Doba, na kterou příspěvek k fondu náboženskému vyměřuje se napřed §. 8	47
— interkalární §. 13	49
Dobývání dávek k účelům církevním §. 23	24
— příspěvku k fondu náboženskému, úroků z prodlení a pokut §. 21	50
— dávek, příjmů a platů služebníků náboženských §. 14	57
Dočasné spravování církevních úřadů §. 2	12
Dohled státní ku správě církevní §. 60	41
Donucování zevnitřní při vykonávání církevní moci úřední nemá místa §. 19	22
Doplnění kongruy z fondů veřejných §. 7	47
Dosazování osob k církevním úřadům jmenovaných v práva duchovní §. 7	16
Dotace úřadů správy duchovní, změna §. 22	23
Duchovní, kdy mohou od úřadu nebo prebendy býti odstraněni §. 8	17
— opatření, stane-li se ke službě neschopným §. 9	18
— ochuravěli §. 9	18
— nemůže-li pro nějakou překážku úřad svůj spravovati, opatření §. 10	19
— pokuta na přestoupení řádu štolního §. 26	24
— vyšetřovaný nebo zatčený, oznámení o tom §. 29	27
— světský, poslušnost v dědictví po něm §. 53	40
Ekvivalent poplatkový měřítkem při vyměrování příspěvku k fondu náboženskému §. 2	43
Evidence členů obcí náboženských §. 8	56
Exekuce politická k dobývání dávek §. 23	24
— k vymáhání náhrady z přestoupení řádu štolního §. 26	24
Fakulty katolicko-theologické, zařízení §. 30	27
Fase majetku §. 14	49
— odpovědnost za její správnost §. 16	50
Fond náboženský, jemu případně jmění, pomine-li některé církevní společenstvo §. 53	38
— do něho jdou příjmy z uprázdněných prebend §. 59	40
— — příspěvky k němu §. 1 a sl.	43
Fundace, jich správa §. 41	34
Fundační jmění, správa §. 47	35
— změna v podstatě §. 49	36
— ukládání pod úroky §. 50	36
Hospodaření s jměním církevním §. 38	31
Hranice náboženských obcí a okresů, změna §. 4	55

Stránka.

Chování bezúhonné žádá se na tom, kdo chce dojíti nějakého církevního úřadu §. 2	12
Chudí, zproštění poplatků §. 23	24
Instrukce biskupů budte předloženy řízení zemskému §. 16	21
Jednání právní stran kostelů, vysvědčení §. 43	36
Jméno vyznavačů víry, zákonem posud neuznané §. 1	53
Jmenování biskupských generálních vikářů §. 3	12
Jméni církevní, hospodaření s ním §. 38—59	31—41
— kostelů a ústavů odděleno od jmění prebendního §. 39	33
— správa §. 41—43	34
— biskupské, kapitoli a klášterní §. 44, 45	31
— prebendní, správa §. 46	35
— zaniklého církevního společenstva komu připadne §. 53	38
— z něhož platí se příspěvek k fondu náboženskému §. 1	43
Kandidáti stavu duchovního, vzdělávání §. 30	27
Kanovnická místa, obsazování §. 3	12
— — konkurs k jich obsazení §. 5	14
Kapitolní jmění, správa §. 44	34
Kasa náboženského fondu přijímá příspěvky k fondu náboženskému §. 24	51
Klášterní společenstva §. 31	27
— jmění, správa §. 44	34
Kněz na pomoc duchovnímu ke službě neschopnému §. 9	18
Knihovny nepočítají se při vyměrování příspěvku k fondu náboženskému §. 2	43
Kolek na písemnosti zapravuje se napřed §. 25	24
Komunity řeholní povinny přispívati k fondu náboženskému §. 1	43
Kongrua, vyměření §. 4—6	45, 46
— doplnění z fondů veřejných §. 7	47
Konkurenční řízení §. 57	39
Konkurs k obsazení míst kanovnických a prebend §. 5	14
— na jmění, v něm zapraveny budte příspěvky k náboženskému fondu hned po veřejných dávkách §. 23	51
Korporace světských duchovních, mající dotaci nedílnou §. 5	46
Kostely, jich jmění odděleno od jmění prebendního §. 39	33
— prodej a zavazení jich jmění §. 51	37
— zřizování a udržování v dobrém způsobu §. 57	39
Kurie papežská svoluje k prodeji nebo zavazení jmění §. 51	37
Lhůta k námitkám řízení zemského proti osobě, k nějakému úřadu určené §. 6	15
— k obsazení uprázdněných úřadů a prebend §. 12	19
— k podání rekursu proti vyměření příspěvku k fondu náboženskému §. 17	50
— k oznámení námitek proti ustanovení duchovního správce §. 11	56

	Stránka.
Listiny zakladací pravidlem při obsazování církevních úřadů a prebend §. 1	11
Listy pastýřské, předkládání řízení zemskému §. 16	21
Majetníci církevních prebend povinni přispívat k fondu náboženskému §. 1	43
— — — — — nemusí více platiti alumnatikum č. 25	51
Měřitko při vyměrování příspěvků k fondu náboženskému §. 2	43
Ministr záležitostí duchovních rozhoduje o rekursech proti vyměření příspěvku k fondu náboženskému §. 17	50
— — — — — schvaluje statuty společností náboženských §. 6	55
— — — — — potvrzuje představenstvo, několika náboženským obcím společně §. 9	56
— — — — — rozhoduje o odvolání z námitek řízení zemského §. 11	56
— — — — — přivoluje k společné činnosti několika společností náboženských §. 13	57
— — — — — rozhoduje v pochybnostech, jeli některé nadání pouze církevní §. 47	35
— — — — — povoluje zřízení nových společností náboženských §. 2	54
— — — — — rozhoduje o odvoláních, z námitek od řízení zemského učiněných §. 6	15
Místa kanovnícká, obsazování §. 3	12
— — — — — konkurs k jich obsazení §. 5	14
Moc církevní úřední, vykonávání §. 14—29	20—27
Nadání pouze církevní, správa §. 47	35
Narizení církevní pravidlem při obsazování církevních úřadů a prebend §. 1	11
— o způsobu účastenství v uvádění osob v příjmy §. 7	16
— stran vyměření kongruy §. 6	46
— o vykonávání práva podacího §. 4	14
— církevní, dle nichž se spravují vnitřní záležitosti církevní §. 14	20
— biskupů buď předloženo řízení zemskému §. 16	21
— v příčině spravování jmění zádušního a prebendního §. 51	37
— o prebendách §. 59	40
Náhrada při přestoupení řádu štolního §. 26	24
Námítky řízení zemského proti osobě, k nějakému místu určené §. 6	14
— řízení zemského proti ustanovení správce duchovního §. 11	56
Náradí kostelní, opatrování §. 57	39
Následky zamlčení jmění nebo příjmů §. 16	50
Neschopnost duchovního ke službě, opatření §. 9	18
Obce co osady farní §. 35	30
— náboženské, zřízení §. 1 a sl.	53

	Stránka
Občanství rakouské žádá se na tom, kdo chce dojíti něj- kého církevního úřadu §. 2	12
— — — — — následky pozbytí §. 8	17
— — — — — podmínkou, má-li se někdo státi členem předsta- venstva obce náboženské §. 9	56
— — — — — následky jeho ztráty §. 12	57
Ubrácení prebytků z důchodů jmění církevního na jiné účely církevní §. 54	38
Obsah stanov společností náboženských §. 6	55
Obsazení uprázdněných úřadů a prebend, lhůta §. 12	19
Obsazování arcibiskupských a biskupských stolic a míst kanovníckých §. 3	12
— míst kanovníckých a prebend světského duchovenstva §. 5	14
Oddávky, poplatky §. 23	24
Odepření církevního výkonu pro nezapravení stoly §. 25	24
Odepsání příspěvku k fondu náboženskému §. 11, 12	48
Odpor správy záležitostí duchovních §. 3	12
Odpovědnost za fasi majetku §. 16	50
Obsazení od úřadu služebníků náboženských §. 12	57
Odstranění duchovních od úřadů nebo prebendy §. 8	17
— služebníků náboženských od vykonávání úřadu §. 12	57
Odvolání z námitek řízení zemského proti ustanovení správce duchovního §. 11	56
— z námitek od řízení zemského učiněných §. 6	15
Ohlášky, poplatky §. 23	24
Okresy, několik náboženských obcí obsahující, zřízení §. 4	55
Opatrování chudých nemocných s strany řeholních spole- čenstev §. 4	45
— stavení prebendních §. 46	35
Opatření, stane-li se duchovní ke službě neschopným §. 9	18
— nemůže-li některý duchovní pro nějakou překážku úřad svůj spravovati §. 10	19
— v rozepřích o příspěvek k účelům náboženským §. 56	39
Opatřování kostelních potřeb §. 57	39
Orgánové k vykonávání práva podacího §. 4	14
— církevní spravují nadání církevní §. 47	35
Osadníci farní, přeložení do jiné fary §. 21	23
— — — — — připlácejí na uhrazení potřeb osady farní §. 36	31
Osady farní účastní se uvádění osob k církevním úřadům jmenovaných v příjmy §. 7	16
— — — — — nové, zřizování §. 20	22
— — — — — změna v hranicích §. 20	22
— — — — — ustanovení o nich §. 35—37	30, 31
— — — — — povinný opatrovatí stavení prebendní §. 46	35
— — — — — spravují jmění kostelů farních §. 42	33
Oznámení o uprázdněných úřadech a prebendách §. 11	19

	Stránka.
Oznámení o ustanovení správce duchovního §. 11	56
Paramenty kostelní, opatrování §. 57	39
Patent z dne 5. listopadu 1855 zrušen Čl. I.	11
Patron církevní, jeho účastenství při uvádění osob k církevním úřadům jmenovaných v příjmy §. 7	16
— spravuje jmění kostelů farních §. 42	34
— dohlíží k správě jmění prebendního §. 46	35
Patronát církevní §. 32—34	28—30
Patronátní poměry §. 32—34	28—30
Písemnosti do farního úřadu zdělané, poplatky §. 23	24
Placení příspěvku k fondu náboženskému §. 18	50
Platy služebníků náboženských, dobývání §. 14	57
Plnění závazků právních, ležících na jmění zádušním nebo prebendním §. 40	33
Podpis správce kostela v jednáních právních §. 48	36
Pohledávání z práva soukromého, přednost zástavního práva příspěvkům příslušného §. 22	51
Pohřby, poplatky §. 23	24
Pokuta na zamlčení jmění nebo příjmů §. 16	50
— dobývání §. 21	50
— na přestoupení řádu štolního §. 26	24
— na vykročování orgánů církevních z mezí své působnosti §. 60	41
— na vykročování uznávaných společností náboženských z mezí své působnosti §. 15	57
Pomáhání při úřadech církevních §. 2	12
Poměry právní společenstev klášterních §. 31	27
— patronátní §. 32—34	28—30
Pomoc při porušení zákona státního opatřením vrchního církevního §. 28	26
— státní k uvedení ve skutek nařízení církevních §. 23 a 27	24—25
— k dobývání dávek, příjmů a platů služebníků náboženských §. 14	57
Poplatky, dobývání exekucí politickou §. 23	24
Porušení zákona státního opatřením vrchního církevního, pomoc §. 28	26
Posloupnost v církevní úřad, soukromé smlouvy o ni §. 13	20
— v dědictví ze zákona po světských duchovních §. 58	40
Potřeby kostelní, opatrování §. 57	39
Povolení státní k zřízení obcí náboženských a okresů několik náboženských obcí obsahujících §. 4, 5	55
Pravidla o spravování jmění kostelů §. 41—43	34
Práva duchovní, dosazování v ně osob k církevním úřadům jmenovaných §. 7	16
— patronátní mohou příslušet také obci místní §. 35	30

	Stránka
Právo presentační čili podací §. 4	14
— v příčině církevního jmění §. 38—59	31—41
— fondu náboženského k příjmům interkalárním uprázdněných prebend §. 25	51
— zástavní příspěvků k fondu náboženskému §. 22	51
Prebenda církevní, oznámení o jejím uprázdnění §. 11	19
— uprázdněná, lhůta k obsazení §. 12	19
— soukromé smlouvy o posloupnost v ni neplatny §. 13	20
Prebendní jmění §. 38 a sl.	31
— správa §. 46	35
— změna v jeho podstatě §. 49	36
— ukládání pod úroky §. 50	36
Prebendy a úřadové církevní §. 1—13	11—20
— duchovenstva světského, konkurs k jich obsazení §. 5	14
— jich zřizování, rozdělování a pojení §. 20	22
— prodej a zavazení jich jmění §. 51	37
— uprázdněné, příjmy z nich jdou do náboženského fondu §. 59	40
— jich majetníci povinni přispívat k fondu náboženskému §. 1	43
— cizí, přispívání k fondu náboženskému §. 3	44
Prodej jmění kostelů, prebend a duchovních ústavů §. 51	37
Prodloužení lhůty k obsazení uprázdněných úřadů §. 12	20
Prohlášení osob, k nové obci náboženské přístupujících §. 7	55
Propůjčení titulu stolního §. 15	21
Propůjčování církevních úřadů, z veřejných duchodů nadaných §. 4	13
Provisor na místě duchovního ke službě neschopného §. 9 a 10	18
První vyměření příspěvků k fondu náboženskému §. 26	51
Prebytky z důchodů jmění církevního §. 54	38
Představenstvo obce náboženské §. 9	56
— obecni přihlíží, aby členové obce náboženské byli choováni v evidenci §. 8	56
Prekážky v spravování církevního úřadu, opatření v té příčině §. 10	19
Preložení osadníků do jiné fary §. 21	23
Přestoupení řádu štolního, pokuta §. 26	24
Přivolení státní z příčiny opatření, nemůželi některý duchovní pro nějakou překážku úřad svůj spravovati §. 10	19
Příjmy z uprázdněných prebend jdou do náboženského fondu §. 59	40
— od příspěvku k fondu náboženskému osvobozené §. 4	45
— interkalárním uprázdněných prebend §. 25	51
— služebníků náboženských, dobývání §. 14	57
Příplatek na uhrazení potřeb farních osad §. 36	31

	Stránka.
Příslušnost k rozhodování rozepří o přispívání k účelům náboženským §. 55, 56	38, 39
Příspěvek k účelům náboženským, rozepře v té příčině §. 55, 56	38, 39
— k fondu náboženskému §. 1	43
— měřítko při vyměřování §. 2	43
— cizích církevních prebend a společenstev §. 3	44
— nevměruje se, dává-li se k doplnění kongruy subvence z fondů veřejných §. 7	47
— vyměruje se na deset let napřed §. 8	47
— mnoho-li obnáší §. 9	47
— nemůže se vyměřovati úhrnkem §. 10	48
— odepsání, padne-li příjem pod kongruu §. 11, 12	48
— vyměruje se, nehledíc k dobám interkalárním §. 13	49
— kdo jej vyměruje §. 14	49
— vyměruje se podle fáse majetku §. 14	49
— rekurs proti jeho vyměření §. 17	50
— placení §. 18	50
— zadrželý, úroky z prodlení §. 19	50
— dobytí §. 21	50
— zástavní právo jemu příslušící §. 22	51
— zapravování v případě konkursu §. 23	51
— jde přímo do kasy fondu náboženského §. 24	51
— první vyměření §. 26	51
Rekurs u věcech, týkajících se vyměření příspěvku k fondu náboženskému §. 17	50
Rozdělování prebend §. 20	22
Rozepře o to, je-li některý kostel nebo prebenda postavena pod patronátem §. 33	29
— o to, komu přísluší patronát kostela nebo prebendy §. 33	29
— o dávky z příčiny patronátu §. 34	30
— o to, či jest jmění zádušní a prebendní §. 33	31
— o to, je-li některé nadání pouze církevní §. 47	35
— o přispívání k účelům náboženským §. 55, 56	33, 39
Rozepsání konkursu k obsazení míst kanovnických §. 5	14
— příplatku na uhrazení potřeb farních osad §. 36	31
Rozmnožení příjmů, vyměření příspěvku k fondu náboženskému §. 12	48
Rozsudek trestní na duchovního vynesení poslán buď vrchnímu církevnímu §. 29	27
Řád stolní, změna §. 24	24
— pokuta na jeho přestoupení §. 26	24
Řeholní komunity či společenstva §. 1	43
— společenstva, opatrováním chudých nemocných nebo vyučováním se zanášející §. 4	45

	Stránka.
Řeholní společenstva, vyměření příjmů příspěvku zproštěných §. 5	46
— nejsou více povinna platiti alumnatikum §. 25	51
Řízení konkurenční §. 57	39
— zemské, jemu má se oznámiti osoba, k nějakému místu určená §. 6	14
— jemu buď oznámeno každé uprázdnění úřadu nebo prebendy církevní §. 11	19
— svoluje k prodloužení lhůty k obsazení uprázdněných úřadů a prebend §. 12	20
— jemu mají se předložiti všechna vynesení biskupská §. 16	21
— vyměruje příspěvek k fondu náboženskému §. 14	49
— jemu podává se rekurs proti vyměření příspěvků §. 17	50
— oznámení o ustavení se představenstva obce náboženské §. 9	56
— jeho právo při jmenování správce duchovního §. 11	19
Sbírky vědecké a umělecké nepočítají se při vyměřování příspěvku k fondu náboženskému §. 2	43
Seminaristikum nemá se více platiti §. 25	51
Schválení státní k zřizování a ménění diecési, osad farních a prebend §. 20	22
Slevení na císařských daních má za následek i slevení na příspěvku k fondu náboženskému §. 12	49
Služby Boží, jimž příčiny veřejné jsou na odpor, zakázány §. 17	22
— vyznavačů víry, zákonem posud neuznané §. 1	53
Smlouvy soukromé o posloupnost v církevní úřad neplatny §. 13	20
Soud, co má činiti, zavede-li na duchovního vyšetřování §. 29	27
— rozhoduje, komu přísluší patronát kostela nebo prebendy §. 33	29
— rozhoduje o tom, či jest jmění zádušní a prebendní §. 38	31
— kdy rozhoduje o rozepřích stran přispívání k účelům náboženským §. 55	38
Spojení prebend §. 20	22
— několika náboženských společností k činnosti společné §. 13	57
Společenstva klášterní §. 31	27
— řeholní povinna přispívati k fondu náboženskému §. 1	43
— viz: Řeholní společenstva.	
Společnost náboženská, uznání §. 1, 2	53, 54
— přístup k ní §. 3	54
— statuty §. 6	55
Spravování církevních úřadů, dočasné §. 2	12

	Stránka.
Spravování záležitostí farních osad §. 37	31
Správa církevní, dohled státní k ní §. 60	41
— duchovní, vykonávání §. 14—29	20—27
— jmění kostelů a církevních ústavů §. 39, 41—43	33, 34
— — biskupského, kapitolního a klášterního §. 44, 45	34
— — prebendního §. 46	35
— nadání pouze církevních §. 47	35
— záležitosti duchovních, kdy se jí má oznámiti osoba, pro některý vysoký úřad církevní určená §. 3	12
— — — uvádí osoby k církevním úřadům jmenované v příjmy §. 7	16
— — — kdy má žádati, aby duchovní od úřadu neb prebendy byl odstraněn §. 8	17
— — — může učiniti změnu v dotaci úřadů správy duchovní §. 22	23
— — — může žádati, aby duchovní, pro přestoupení rádu štolního vícekrátě trestaný, odstraněn byl od vykonávání úřadu §. 26	24
— — — rozhoduje o rozepřích, je-li některý kostel nebo prebenda postavena pod patronát §. 33	29
— — — přihlíží k hospodaření s jměním církevním §. 38	31
— — — jí oznámena buď změna v podstatě jmění zádušního, prebendního nebo fundačního §. 49	36
— — — rozhoduje o přebytcích z důchodů jmění církevního §. 54	38
— — — přihlíží ku správě církevní §. 60	41
— — — ustanovuje částku jmění, příspěvku k fondu náboženskému zproštěnou §. 4	45
— — — přihlíží k tomu, aby uznané společnosti náboženské nevykračovaly z mezí své působnosti §. 15	57
Správce fary spravuje jmění kostelů farních §. 42	34
— kostela, jeho podpis v jednáních právních §. 48	36
— duchovní v obci náboženské §. 10	56
Spůsobilost k dosažení církevních úřadův a prebend potřebná §. 2	12
Stát čeho žádá na tom, kdo chce dojíti nějakého církevního úřadu nebo prebendy §. 2	12
— dohlíží k správě jmění prebendního §. 46	35
Statuty společností náboženských §. 6	55
Stavení prebendní, opatrování §. 46	35
— — zřizování a udržování v dobrém způsobu §. 57	39
Stenčení příjmů, odepsání příspěvku k fondu náboženskému §. 12	48
Štolice arcibiskupské a biskupské, obsazování §. 3	12
Subvence z fondů veřejných k doplnění kongruy §. 7	47
Štola, dobývání exekucí §. 23	24

	Stránka.
Štola nemusí se zapravovati napřed §. 25	24
— pokuta na přestoupení §. 26	24
Titul stolní, propůjčení §. 15	21
Trest na přestoupení rádu štolního §. 26	24
Učení o víře vyznavačů víry, zákonem posud neuznané §. 1	53
Udržování kostelů a stavení prebendních v dobrém stavu §. 57	39
Ukládání jmění zádušního pod úroky §. 50	36
Uprázdňení úřadu nebo prebendy církevní oznámeno buď řízení zemskému §. 11	19
Ustanovení o konkursu k obsazení míst kanovnických a prebend duchovenstva světského §. 5	14
Ustavení se představenstva obce náboženské §. 9	56
Uvádění v příjmy §. 7	16
Uznání nové společnosti náboženské §. 1 a sl.	53
Užitky z jmění zádušního a prebendního §. 40	33
Užívání církevní moci úřední §. 18	22
Účastenství v uvádění osob, k církevním úřadům jmenovaných, v příjmy §. 7	16
Účtování jmění kostelů a církevních ústavů §. 39	33
Úhrnkem příspěvek k náboženskému fondu vyměřovati nedovoleno §. 10	48
Úroky z prodlení ze zadrželých příspěvků k fondu náboženskému §. 19	50
— — — dobývání §. 21	50
Úřad církevní, oznámení o jeho uprázdňení §. 11	19
— — uprázdňení, lhůta k obsazení §. 12	19
— — soukromé smlouvy o posloupnost v něj neplatny §. 13	20
Úřadové církevní a prebendy §. 1—13	11—20
— státní vyslychájí osoby, nenáležící k duchovenstvu katolickému §. 27	25
— správní činí opatření v rozepřích o příspěvek k účelům náboženským §. 56	39
— nařizují řízení konkurenční §. 57	39
Ústavy církevní, jich jmění odděleno od jmění prebendního §. 39	33
— — ukládání jmění pod úroky §. 50	36
— — prodej a zavazení jich jmění §. 51	37
Vikáři generální, jmenování §. 3	12
— spravují vnitřní záležitosti církevní §. 14	20
Vláda zakazuje služby Boží, jimž příčiny veřejné jsou na odpor §. 17	22
— má právo, změnití řád stolní §. 24	24
Vlastnosti, jichž vyhledává se na tom, kdo chce dojíti nějakého církevního úřadu nebo prebendy §. 2	12
Volba kanonická §. 3	12

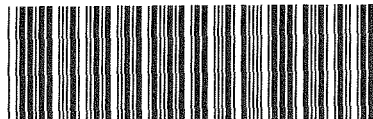
	Stránka
Vrchní církevní dosazují osoby k církevním úřadům jmenované v práva duchovní §. 7	16
— — následky, neučiní-li žádosti vlády za odstranění duchovního od úřadu žádost §. 8	17
— — má učiniti opatření, nemůže-li některý duchovní pro nějakou překážku úřad svůj spravovati §. 10	19
— — pomoc, byl-li jeho opatřením porušen zákon státní §. 28	26
— — oznámení o vyšetřování, proti duchovnímu jemu podřízenému zavedeném §. 29	27
Vykonávání úřadu církevního, odstranění od něho §. 8	17
— — církevní úřední moci a správy duchovní §. 14—29	20—27
Vyměření kongruy §. 4—6	45, 46
— — příspěvku k fondu náboženskému, první §. 26	51
Vyměrování příspěvků k fondu náboženskému §. 2 a sl.	43
— — napřed §. 8	47
— — úhrnkem nedovoleno §. 10	48
— — nehledíc k dobám interkalárním §. 13	49
— — děje se podle řady majetku §. 14	49
— — rekurs proti němu §. 17	50
Vynešení biskupská předkládají se řízení zemskému §. 16	21
Vyslyšení biskupů o rozepsání konkursu k obsazení míst kanovníckých §. 5	14
— — o způsobu účastenství v uvádění osob, k církevnímu úřadu jmenovaných, v příjmy §. 7	16
— — ordinariátu v příčině změny v dotaci úřadů správy duchovní §. 22	23
— — biskupů při změně řádu štolního §. 24	24
— — ordinariátu o obrácení přebytků z důchodů jmění církevního na jiné účely církevní §. 54	38
— — biskupů o částce jmění, jež příspěvku k fondu náboženskému má býti zproštěna §. 4	45
Vyslýchání osob, nenáležících k duchovenstvu katolickému §. 27	25
Vysvědčení právních jednání stran kostelů nebo ústavů §. 48	36
Vyšetřování duchovních pro činy trestné §. 29	27
Vyznavači víry zákonem posud neuznané, výminky, pod kterými uznání budou za společnost náboženskou §. 1	53
Výkazy zvláštní, jež se mají předložiti, má-li některé jmění býti příspěvku zproštěno §. 15	50
Výminky, pod kterýmiž vyznavači víry, zákonem posud neuznané, uznání budou za společnost náboženskou §. 1	53
— — pod kterými se dává povolení státní ku zřízení obce náboženské §. 5	55
— — pod kterými někdo může ustanoven býti správcem duchovním v obci náboženské §. 9	56

	Stránka.
Výška příspěvku k fondu náboženskému §. 9	47
Výživa osob duchovních, ohled na ni při vyměrování příspěvku k fondu náboženskému §. 4	45
Vzdělávání kandidátů stavu duchovního §. 30	27
Zamlčení jmění nebo příjmů, následky §. 16	50
Zařízení fakult katolicko-theologických §. 30	27
— — společností náboženských §. 6	55
Zastupování církevních úřadů §. 2	12
— — farních osad §. 37	31
Zatčení duchovních katolických §. 29	27
Zavazení jmění kostelů, prebend a ústavů duchovních §. 51	57
Zádušní jmění §. 33 a sl.	31
— — změna v podstatě §. 49	36
— — ukládání pod útroky §. 50	36
Zákaz služeb Božích, jimž příčiny veřejné jsou na odpor §. 17	22
Zákonové státní pravidlem při obsazování církevních úřadů a prebend §. 1	11
Zástavní právo příspěvků k fondu náboženskému §. 22	51
Závazky právní, ležící na jmění zádušním nebo prebendním, plnění §. 40	33
Zločin duchovním spáchaný, následky §. 8	17
Změna v hranicích diecési a farních osad §. 20	22
— — v dotaci úřadů správy duchovní §. 22	23
— — řádu štolního §. 24	24
— — v podstatě jmění zádušního, prebendního nebo fundáčního §. 49	36
— — v hranicích náboženských obcí a okresů §. 4	55
Zproštění příspěvku k fondu náboženskému §. 2, 4, 5, 7, 11, 12, 15	43, 45, 46, 47, 48, 50
Zřízení vyznavačů víry, zákonem posud neuznané §. 1	53
— — společnosti ustanovuje, jak se někdo může státi jejím příslušníkem §. 3	54
— — obcí náboženských a okresů několik náboženských obcí obsahujících §. 4	55
— — představenstva, několika náboženským obcím společného §. 9	56
Zřízení nových diecési a prebend §. 20	22
— — farních osad §. 37	31
— — kostelů a stavení prebendních §. 57	39
Žádost za státní povolení ku zřízení obce náboženské §. 6	55

REV 15

- Čís. 29. Zákon, jenž se týče Zavedení soudů porotních u věcech tiskových a vzdělávání seznamů porotnických, daný dne 9. března 1869. — Zákon, jenž se týče práv a řízení při knihovním rozdělování věci nemovitých, daný dne 6. února 1869. Cena 30 kr. rak. čísla.
30. Zákon, jímžto se ustanovují pravidla vyučování ve školách obecných, daný dne 14. května 1869. — Zákon, jímžto se vydávají základní pravidla o postavení školy k církvi, daný dne 25. května 1868. — Nařízení o dohlázení ke školám, vyd. dne 10. února 1869. Cena 35 kr. r. č.
- Čís. 31. Zákon, daný dne 13. května 1869, o obraně zemské. — Zákon, daný dne 14. května 1869, o zřizování soudů živnostenských. — Zákon o popisování lidu, daný dne 29. března 1869. — Cena 40 kr. r. č.
- Čís. 32. Zákon, daný dne 24. května 1869, o upravení daní z pozemků. — Zákon, daný dne 30. května 1869, jenž se týče ustanovení o práve vodním. Cena 40 kr. r. č.
- Čís. 33 a 34. Zřízení zemské a Řád volení do sněmu zemského v království Českém, doplněné dodatky. Jednací řád pro Český sněm zemský. Zákon, daný dne 30. dubna 1869 o zrušení práva propinačního. Zákon, daný dne 11. května 1869, v příčině dalšího vyvazování pozemků. Organický statut obou polytechnických ústavů zemských, ze dne 2. června 1869. S abecedními seznamy. Cena 60 kr. r. č.
- Čís. 35, 36 a 37. Nařízení o školách, vydaná od min. z. d. a v. dne 18. května, 11. a 12. července, 15. a 23. listopadu 1869. Nová rakouská taxa na léky, vydaná dne 17. září 1869. Zákon o osvobození od daně domů nových a přestavených, daný dne 24. pros. 1869. Cena 1 zl. r. č.
- Čís. 38. Zákon, daný dne 20. prosince 1869, týkající se volného nakládání s pozemky. — Zákon, daný dne 9. července 1863, týkající se fondů kontribučních. — Zákon ze dne 26. listopadu 1866 týkající se zrušení zákonů obmezujících nabývání a užívání pozemků sedlských. — Řád policie silničné ze dne 15. června 1866 (doplněný zákonem ze dne 9. prosince 1869). Cena 40 kr. r. č.
- Čís. 39. Zřízení taj. Nařízení vyd. chrana 1870. — afické,
- Čís. 40. up. rod. stv. rající se škol ná. rálov-
- Čís. 41 a uč. o m. dan. slu. lávání - Zákon církvi. veřejné. Cena 40 kr.
- Čís. 45. Nařízení min. zál. duch. a vyuč., jímžto se vydává řád školní a vyučovací pro obyčejné školy obecné, vyd. dne 20. srpna 1870. S abecedním seznamem věcným. Cena 20 kr.
- Čís. 44. Zákony železničné a sice: Nařízení min. obch. o propůjčování koncesí železnicím soukromým, vyd. dne 14. září 1854; provozovací řád železničný ze dne 16. list. 1851; nařiz. min. obch. o stavení mostů železných na železnici, a, vyd. dne 30. srpna 1870. Cena 40 kr. r. č.
- Čís. 45. Zákon o vodě, daný dne 28. srpna 1870. — Zákony o oči. z. aně vzdělávání půdy dané dne 30. dubna 1870. — Zákon, jímžto

ÚK PrF MU Brno

3129S35758

101